

T.C. KÜLTÜR VE TURİZM
BAKANLIĞI

T.C.
VAKIFLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

VAKIF ŞEHİR

BALKANLAR

VAKIF MEDENİYETİNİ
BUGÜNE BAĞLAYAN KÖPRÜ:
MOSTAR

BALKANLARDA YOLLAR
VE ŞEHİRLER
Prof. Dr. Halil İnalçık

OSMANLI HOŞGÖRÜ
ÇAĞI'NI ANLAMAK
Prof. Dr. Ferid Muhic

YÜZYILLARIN
PERSPEKTİFİNDEN KARADAĞ

EKİM 2024 / SAYI 29

MOSTAR KÖPRÜSÜ, BOSNA HERSEK

Üretime Katkı Sağlayanlara

KATIL

Siz de Vakıf Katımlı olun,
ekonomiye katkı sağlayan üreticilere
destek olanlara katılın.

VAKIF KATILIM

0850 202 1 202 | 444 44 77 | vakifkatilim.com.tr

“

Bir gün Hazreti Süleyman, bir serçeyi azarlar. Bunun üzerine serçe, Süleyman Aleyhisselam'a diklenerek, "Senin saltanatını mahvederim," der.

*Süleyman Peygamber,
"Sen şu küçücük cüssenle benim sarayımı nasıl mahvedeceksin?" diye sorar.*

*Serçenin cevabı vakıf medeniyetinin ne kadar önemli olduğunu gözler önüne serer:
"Kanatlarımı ıslatır ve vakıf toprağına sürerim. Sonra da kanatlarıma bulaşan vakıf toprağı sarayının damına taşırım. Böylece o vakıf toprağı, senin sarayını çökertmeye yeter."*

”

Anonim

“Ecdadımızın Balkanlardaki Mührü Vakıf Eserleridir”

Osmanlı Devleti'nin Balkanlardaki en büyük mührü, bir İslam geleneği olan vakıf medeniyeti olmuş; hâkimiyet altına alınan her bölgede muazzam vakıf eserleri oluşturulmuştur. Vakıf müessesesi, Osmanlı Devleti'nin en önemli insani ve ictimai müesseselerinden birisidir. Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren memleketin her tarafında sayısız hayır müessesesi kurulmuş ve bunların idaresi evkaf-ı mahsusaya bırakılmıştır.

Osmanlı medeniyet havzasının kök saldıği geniş coğrafyada Türk-İslam vakıf kültür varlıklarını korumak, yok olanlarını aslına uygun olarak yeniden inşa ve ihya etmek, yönetmekte olduğu binlerce ecdat vakfının hayır şartlarını yerine getirmek ve en önemlisi de vakıf kültürünü gelecek nesillere aktarma görevini üstlenmek, Vakıflar Genel Müdürlüğü olarak en büyük sorumluluk alanımızdır.

Osmanlı döneminde faaliyet gösteren 60 bin civarında vakfı yöneten Vakıflar Genel Müdürlüğü, aynı şekilde yine Osmanlı döneminden intikal eden; ancak evlatları tarafından yönetilen 247 mülhak vakfın yanı sıra; Cumhuriyet sonrası dönemde kurulan 6 bin 160 civarında vakfın ve Türkiye'de kurulu 167 adet cemaat vakfının da denetleyicisi konumundadır. Bu bağlamda Vakıflar Genel Müdürlüğü, bugüne dek her biri nadide, her biri kültür varlığı mahiyetinde olan binlerce vakıf

eseri restorasyonunu gerçekleştirmiş bir kurumdur.

Bu ayki sayımızı oluşturan vakıf eserler bağlamında Balkan coğrafyasını paha biçilmez eserlerle baştan aşağı bezeyen ecdadımızın bizlere emaneti olan birkaç vakıf mücevherinden bahsetmek istiyorum. Yeniden ibadete ve ziyarete açılan bu İslam mabetlerinden ilki, Bosna Hersek'in Banja Luka şehrinde klasik Osmanlı mimarisi ile inşa edilen Arnaudiye Camii. 1594-1595 yılları arasında Ferhad Paşa döneminde inşa edilen Banja Luka Arnaudiye Camii, “kardeş coğrafya” olarak nitelendirdiğimiz bölgede son yıllarda tamamlanan 16 eserden biri. Bu tarihî mabedin Bosna Hersek'te “Camiler Günü” olarak kutlanan ve aynı zamanda caminin Sırp'lar tarafından yıkıldığı gün olan 7 Mayıs 2024 tarihinde ibadete açılması da derin anlamlar taşıyor.

Kosova'nın Başkenti Priştine'de 15. yüzyıldan kalma Prinaz Camii ve Cakova şehrinde bulunan Mahmut Paşa Camii, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edildikten sonra, geçtiğimiz günlerde dualar eşliğinde yeniden ibadete açıldı.

Başta Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan olmak üzere, Kültür ve Turizm Bakanımız Sayın Mehmet Nuri Ersoy'a, kurumumuzun uzman personeline, Bosna Hersekli ve Kosovalı mülki idare amirlerine, tüm Balkanlı dostlarımıza ve emeği geçen herkese teşekkürlerimi sunarım.

SİNAN AKSU
T.C. Vakıflar Genel Müdürü

EDİTÖRDEN

Değerli Okurumuz,

Kültürel hafızamızın önemli bir bölümünü oluşturan Balkanlar odağına aldığımız yeni sayımızla karşınızdayız. Balkanlar, bizler için sadece bir toprak parçası değil; anlam dünyası derin, vakıf kültür eserleri zengin ve hikâyesi bol bir coğrafya. Bu bakış açısından yola çıkarak arşiv niteliğinde bir sayı hazırladığımızı düşünüyoruz.

“Tarihin kutbu” sıfatına layık görülen merhum hocamız Prof. Dr. Halil İnalcık, “Balkanlarda Yollar ve Şehirler” başlıklı yazısında, millet olarak Balkanlara bakışımızı şöyle özetliyor: “Balkanlarda yüzyıllarca kader birliği yaptığımız insanları kendi talihlerine bırakamayacağımızı sonunda anlamış bulunuyoruz. Burada bütün vatandaşlar ve Türk hükümetleri, Balkan milletleri ve devletleriyle iş birliği yapmak ve ahenk içinde yaşamak için çaba göstermektedir.”

Hakkında ciltler dolusu bilgi yazılsa bile sığmayacak ölçüde zengin bir içeriğe sahip olan Balkanlara Mostar kapısından adım atıp, Saraybosna'dan Sanski Most'a uzanarak Bosna Hersek'teki 11 vakıf kültür hazinesini tanıttık. Bununa da kalmayıp Sırbistan'dan Karadağ'a, Kuzey Makedonya'dan Bulgaristan'a ve Arnavutluk'a kadar Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün gönülleri fetheden hizmetlerini ve faaliyetlerini detaylı biçimde ele aldık. Ayrıca dergimizde Bosna Hersek'in kronolojisine de yer verdik.

“Saraybosna'nın Kalbindeki Zarafet” başlıklı konumuzda ise Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce restorasyonu tamamlanıp ibadete ve ziyarete açılan Başçarşı (Hoca Durak) Camii'nin hayranlık uyandıran detaylarını anlattık. Beş asırlık mabet, restorasyon sonrası yeni bir görünüm kazanırken, özellikle cami içindeki kalem işleri ve akustiği ile dikkat çekiyor. Tektik başlıklı sayfalarımızda hurufat ve şahsiyet kayıtlarından yola çıkarak yüzyılların perspektifinden Karadağ vakıflarına mercek uzattık.

Evliya Çelebi'nin Balkan şehirlerine dair izlenimleri ve yorumlarıyla çeşitlenen dergimizde, çağımızın önemli akademisyenlerinden Prof. Dr. Ferid Muhiç'e de söz hakkı verdik. Muhiç, “Osmanlı Hoşgörüsü Çağı'nı Anlamak” başlıklı yazısında Osmanlı'nın Balkanlara vurduğu vakıf mührünü çarpıcı satırlarla özetliyor. Bu zengin içerikten istifade etmenizi tavsiye eder, iyi okumalar dilerim.

GÜL AŞIK

Vakıflar Genel Müdürlüğü
Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri

VAKIF ŞEHİR

T.C. Vakıflar Genel Müdürlüğü adına
Yayın Kurulu Başkanı
Genel Müdür
SİNAN AKSU

Yayın Kurulu Üyeleri
Genel Müdür Yardımcıları
HAYRULLAH ÇELEBİ
AYDIN CEM ASLANBAY
ERKAN ÖMEROĞLU

Yayın Koordinatörü
GÜL AŞIK

Kültür ve Tescil Daire Başkanı
HİLAL AYDEMİR

Sanat Eserleri ve Yapı İşleri Daire Başkanı
ŞENGÜL KONCAGÜL

Dış İlişkiler Daire Başkanı
KADİR KANTEKİN

Hayır Hizmetleri Daire Başkanı
TANER KARADAYI

Kurumsal İlişkiler
SADIK ÖZDEMİR

Yayıncı Kuruluş
ART MENTAL A.Ş.
Adına İmtiyaz Sahibi
ALİ ATAY

Yayın Yönetmeni
MELİH USLU

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
SEDA BAŞARAN TAŞDELEN

Görsel Yönetmen
MURAT SELEK

Art Mental Yayınları Medya Grubu Başkanı
DOĞAN ACAR

Editörler
ARDA KEMAL ATAY
HAYATİ TEK
İLTERR SAĞIRSOY

Baskı
SEMİH OFSET MATBAA SEK. YAY.
SAĞ. İNŞ. SAN. TİC. LTD. ŞTİ.
Zübeyde Hanım mah. 628 sok.
No: 26 Altındağ / Ankara

Bu dergi uluslararası grafik tasarım ve editöryal ilkeler uyarınca hazırlanmıştır. Vakıf Şehir Dergisi aylık olarak yayınlanır. Dergide yer alan makale, araştırma, yorum, röportaj gibi yazıların sorumluluğu yazarlarına aittir. Dergide yer alan yazılardan kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Yaygın, Süreli, Türkçe
ISSN: 27916308
2024, Sayı: 29

QR kodu okutarak konuma gidebilirsiniz.

T.C. VAKIFLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

(312) 415 50 00

Namık Kemal Mah.
Millî Müdafaa Cad. No: 20
06420 Kızılay - Çankaya,
Ankara
www.vgm.gov.tr

6

GÜNCEL

Kültür ve Turizm Bakanı MEHMET NURİ ERSOY

Balkanlar ile Olan
Bağımızı Daha da
Güçlendireceğiz

8

TARİH

Prof. Dr. HALİL İNALCIK

Balkanlarda
YOLLAR VE
ŞEHİRLER

10

MOSTAR

MELİH USLU

Vakıf Medeniyetini
Bugüne Bağlayan Köprü
MOSTAR

18

BOSNA HERSEK

Saraybosna'nın
Kalbindeki Zarafet
BAŞÇARŞI
(HOCA DURAK) CAMİİ

24

BOSNA HERSEK

Vakıflar Genel
Müdürlüğü'nden
GÖNÜLLERİ
FETHEDEN
HİZMETLER

28

KOSOVA

Fatih'in Gözde Şehrini
"Vakıf Diyarı"na
Çeviren Eserler

30

KUZEY MAKEDONYA

Balkanların
Göller Bölgesi'nde
RESTORASYONU
TAMAMLANAN
ÜÇ İNCİ

32

SİRBİSTAN CUMHURİYETİ

Belgrad'dan
Yeni Pazar'a
Vakıf Hizmetleri

35

ARNAVUTLUK

İşkodra'nın
En Büyük
Camisi
İhya Edilecek

38

RÖPORTAJ

Prof. Dr. KEMAL KARPAT

Balkan
Müslümanları,
Türkiye'yi Vatan
Saymayı Sürdürüyor

40

TETKİK

ALİ OSMAN ÖZDEMİR

Yüzyılların
Perspektifinden
KARADAĞ
VAKIFLARI

48

PORTRE

MÜESSER KURT

Asırlık Balkan
kıyafetleriyle
GÖÇ MÜZESİ

“Balkanlar ile Olan Bağımızı Daha da Güçlendireceğiz”

*“Osmanlı, Balkan coğrafyasında silinmez izler bırakmıştır.
Tarihsel birlikteliğimiz, bizi ortak bir kaderin parçası haline getirmiştir.
Bu nedenle Balkanlar ile olan bağımızı artırarak sürdüreceğiz.
Vakf eserler de her zaman odağımızda olacaktır.”*

Bosna Hersek olsun, çevresindeki diğer dost ülkeler olsun, Balkan coğrafyasında olmaktan her zaman mutluluk duyuyorum. Balkanlara büyük ve zengin bir medeniyet bahşeden bir milletin ahfadı olarak bölge halklarıyla hiçbir zaman ayrılmadık. Orada yaşayan milletlerle kurduğumuz gönül bağları, asırlar öncesine ve sağlam temellere dayanıyor. Bu nedenle tarihsel birlikteliğimiz, bizi ortak bir kaderin parçası haline getirmiştir. Bizler tıpkı dün olduğu gibi bugün de yarın da Balkanlar ile olan bağımızı daha da güçlendireceğiz. Balkanlarda huzuru, barış ve istikrarı korumak için elimizden gelen gayreti göstermeye devam edeceğiz.

Bu bakış açısından yola çıkarak Balkanların dört bir köşesinde medeniyetimizi temsil eden vakıf kültür eserlerimizi ihya etmeyi sürdürüyoruz. Hatırlayınız, Vakıf Haftası 100. Yıla Özel 201 Eser Toplu Açılış Töreni'nde Balkanlarda bulunan çok kıymetli eserlerimizi de gerek bölgedeki Müslüman kardeşlerimizin gerekse insanlık âleminin istifadesine açmıştık. Örneğin Banja Luka'da açılışını gerçekleştirdiğimiz Arnaudiye Camii, barışı, kardeşliği

ve huzuru temel alan böyle bir yaklaşımla inşa edilmiştir. 1590'lı yıllarda Bosna Hersek'e kazandırılan Arnaudiye Camii, 1963 depreminde büyük hasar görmüştü. Ülkenin sembol yapılarından biri olan İslam mabedi, 2003'te Bosna Hersek Ulusal Anıtı ilan edilmişti. Bosna Hersek'te 1992-1995 yıllarındaki savaşta sırasında tamamen yıkılan ve Vakıflar Genel Müdürlüğüne yürütülen rekonstrüksiyon çalışmaları kapsamında aslına uygun yeniden inşa edilen Arnaudiye Camii'ni ibadete açmanın onurunu ve mutluluğunu yaşıyoruz.

Arnaudiye Camii ile alakalı olarak şu bilgiyi de kamuoyu ile paylaşmam yerinde olur. Defterdar Camii olarak da bilinen mabedimizde restorasyon çalışmalarının ötesinde de işler yapılmıştır. 2016 yılında Türkiye ve Bosna Hersek arasındaki anlaşmayla caminin ayağa kaldırılması için protokol imzalanmış; ayrıca arşiv taraması ve arkeolojik kazı çalışmaları da gerçekleştirilmiştir. Arnaudiye Camii, Balkanlardaki ata yadigarı eserlerimizin ihyası kapsamında yürüttüğümüz incelikli çalışmaların kapsamını göstermesi açısından da örnek teşkil etmektedir.

Bosna Hersek'in
Banja Luka
şehrindeki
Arnaudiye Camii.

Sayın Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın Saraybosna'daki Başçarşı Camii'nin açılışında ifade ettiği gibi camiler, insanların birliğinin, Müslümanların kardeşliğinin birer nişanesidir. Farklı kültürlerin, inançların bir arada yaşadığı Bosna Hersek'te Arnaudiye Camii'nin barışın ve hoşgörünün güçlenmesine katkı sağlamasını diliyoruz. Bu vesile ile bir kez daha Cumhurbaşkanımıza ve Balkanlardaki kardeşlerimize sürekli yardım eden Türk halkına teşekkür ederim.

Türk kültüründe köklü bir yeri bulunan vakıf müessesesinin, sahip olduğumuz kültürel değerlerin korunarak gelecek kuşaklara aktarılması görevinin yanı sıra; medeniyet havzamızın kurumsallaşmasını sağlamak gibi önemli bir görevi de bulunmaktadır. Tarihi hayır kurumları olan vakıflar, toplumda sevgi, saygı, yardımlaşma ve dayanışma ruhunu güçlendirmesinin yanında, Türk vakıf geleneğinin yaşatılması, tarihimize ve geleneklerimize duyduğumuz sorumluluğun yerine getirilmesi bakımından da büyük önem arz etmektedir.

Bizim medeniyetimiz, bir yanıyla da vakıf medeniyetidir. Vakıf kültürümüz, insana dair bütün iyi hasletlerden beslenip, eserlerde somutlaşmıştır. Aziz milletimiz ve devletimiz, asırlardır vakıf sahibi atalarına vefa göstermiştir. Sadece Türkiye'nin değil, Balkanların pek çok yerinde varlığını sürdürerek bugün de hizmetini sürdüren camiler, çeşmeler, hamamlar, kütüphaneler ve daha nice eser, bu sadakatin bir göstergesidir.

Değerli bir mirasın bugünkü varislerinin, bir diğer ifade ile vakıf müessesesinin sağlıklı bir biçimde işleyebilmesi için canla başla çalışıyoruz. Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın öncülüğünde, vakıfların kuruluş amacına en uygun ve verimli şekilde hayatiyetini sürdürmesi noktasında birçok iyileştirme gerçekleştirildiğini milletimizin bilgisine sunuyoruz.

Bu hedef doğrultusunda ilgili mevzuatta devrim niteliğinde düzenlemeler yapılmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğümüz bir yandan alanı koordine ve kontrol ederken; diğer yandan da gerek yurt içinde, gerekse yurt dışında vakıf eserlerine sahip çıkmakta ve gelişen teknolojiden faydalanarak eserlerimizi titizlikle koruyup nesillerle buluşturmaktadır.

Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından her kademeden ihtiyaç sahibi öğrencilere burs, öksüz ve yetim çocuklar ile en az yüzde 40 engeli bulunanlara muhtaç aylığı verilmektedir. Bununla birlikte ailelere kuru gıda yardımı, imarethanelerde sıcak yemek hizmeti, bağışlanan adak ve kurban etleriyle yemek ve kavurma dağıtımı yapılmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğümüz, gerek afetlerde yaraları sarılabilmek gerekse birlik, dayanışma ve paylaşma duygularını pekiştirmek için sahada canla başla görevlerini sürdürmektedir. Elbette bütün bu hizmetler, Balkanlarda yaşayan kardeşlerimizi de kapsayacak şekilde yapılmaktadır. Bu, her şeyden önce ecdadımıza yönelik vefa borcumuzun bir tezahürüdür.

Osmanlı döneminde, Akropolis eteklerindeki Atina Çarşısı.

Balkanlarda YOLLAR VE ŞEHİRLER

Balkanlarda bugünkü yol ve şehir ağı, ana hatları ile Osmanlı döneminde ortaya çıkmıştır. Günümüzün başlıca şehirleri ve devlet merkezleri, geçmişte küçük birere köy ya da kasaba iken Osmanlı idaresinde büyük şehirler haline gelmişlerdir.

Balkanlarda Osmanlı döneminde büyüyen ve gelişen şehirler, başlangıçta idari ve askerî merkezler halinde iken, zamanla geleneksel Osmanlı el sanatları erbablarının ve esnafın (başlıca dokumacılık, boyacılık ve dericilik) yerleşmesiyle ticari-sanayi merkezleri haline gelmişlerdir. 15. yüzyılda Osmanlıların ticari bakımdan öneminin açık bir kanıtı, Balkanlarda, hatta Osmanlıların yoğun ticari ilişkilere girdikleri Braşov (Erdel) gibi yabancı şehirlerde Osmanlı gümüş akçesinin egemen bir para durumuna gelmesidir. Bu ticaret merkezlerindeki gümrük defterleri ve o bölgelerde akçe defineleri, bu gerçeği ortaya koymaktadır.

15. ve 16. yüzyılların Osmanlı tahrir defterleri, bütün Balkan şehirlerinde başlıca el sanatlarının Bursa'daki ile aynı çeşitlilik ve örgütlenme biçimi gösterdiğini belgeler. Başka bir deyişle Batı etkisiyle 19. yüzyılda temelli yapı değişimi baş gösterinceye kadar Balkan şehirleri, kuvvetli bir Osmanlı şehir yapısı gösteriyordu.

Osmanlı döneminde, 15. yüzyılda

itibaren, Balkan-ıçi ve Balkan-dışı ticaret, görülmemiş bir gelişme göstermiştir. Osmanlı öncesi dönemde İtalyanlar, Balkanlardan deri, yün, balmumu, buğday, peynir, bal, içyağı, zeytinyağı gibi ham maddeler ve yiyecek maddeleri ile esir satın alırlardı. Sırp ve Bosna gümüşü, 13. yüzyıldan beri bir zenginlik kaynağıydı. Osmanlılar geldiklerinde Bizans paraları yerine İtalyan altın paralarının, yani Venedik ve Floransa altın ve gümüşlerinin bütün Balkanlarda dolaşımında egemen paralar olduğunu görmüşlerdir. Balkan tarihçilerine göre Osmanlıların gelişinden önce, Balkanlarda ticaret hayatı, şehirleşme ve tarım ekonomisi gerilemiş; Avrupa'dakine eş gelişmeye ayak uyduran ileri bir feodalizm yerine parazit bir geri-feodalizm rejimi yerleşmiştir. 13. yüzyılda ticaretin gelişmesi sonucu, Karadeniz, İstanbul, Balkanlar ve İtalya'nın görülmemiş bir ekonomik gelişme ve zenginlik dönemine eriştiği doğrudur. Fakat 14. yüzyıl ortalarında, Osmanlılar gelmeden önce Çin ve Orta Asya ticaret yollarının engellenmesi ve büyük veba salgını sonucunda Levant'ta, Balkanlarda

ve İtalya'da uzun bir iktisadi bunalımın başladığı da doğrudur. Bu düşüsten Osmanlılar sorumlu değildir. Aksine Osmanlı İmparatorluğu döneminde Balkanlarda göze çarpan bir iyileşme ve gelişme dönemi başlamıştır.

Balkan tarihçiliğinin büyük öncüsü Konstantin Josef Jireček ve onu izleyen büyük Rumen tarihçisi Nicolae Iorga, Balkanlarda Osmanlı imparatorluk düzeninin, Balkanlar içi barışı sağlayarak ticaret, şehirleşme ve kültürel gelişmeye yol açtığını belgeleriyle ortaya koymuşlardır. Jireček konuyla ilgili şöyle der: "Türk fetihleri üzerine Balkan ticareti, kuşkusuz bir gelişme dönemine girdi. O zamana kadar mevcut küçük devletlerin sınırları ve gümrükler kalktı. Onun yerine Balkanlarda düşük gümrük tarifesi uygulayan güçlü ve birleşik bir imparatorluk düzeni geldi."

Bölgenin refahı, 1460-1520 döneminde Balkan Yarımadası'nı doğudan batıya kesen büyük bir kervan yolunun oluşması ile ilişkilidir. Bu yol, Bursa'ya İran'dan gelen ipeği, Floransa'ya ulaştırmakta kullanılıyordu ve sıkı devlet kontrolü altındaydı. Aynı zamanda Balkanlardan yün ve deri, bu yolla İtalya'ya sevk ediliyordu. Denizde Venedik tekeline karşı Osmanlılar, bu yolu geliştirmişlerdi.

18. yüzyılda Avrupa ile ticaretin görülmemiş bir biçimde büyümesi ve imparatorluk idaresinde merkezîyetçi sistemin bırakılması, Balkan halklarının geleceği bakımından son derece önemli gelişmelerin kaynağı olmuştur. 13. yüzyılın ikinci yarısı, Balkanlarda ticari gelişme ve şehirleşmeye paralel olarak Aydınlanma Çağı Avrupa'sının etkisi altında eğitimin gelişmesi ve bir entelijansiyanın ortaya çıkışını görmüştür.

Gerçek şudur ki Balkan milletleri, -içlerindeki gayrimüslimler de dahil olmak üzere- Osmanlı idaresinde ve kültür hayatında ön safta yer almıştır. Osmanlı Devleti adına söylenecek bir şey varsa o da şudur: Osmanlı, Balkan milletlerini yok etmeye çalışmadan, kendi millî varlıklarını, ticaret ve kültürlerini geliştirmelerine elverişli bir ortamı sürdürmüştür. 1839'da imparatorluğun birliğini ve bütünlüğünü korumak için ilan edilen liberal Tanzimat rejimi, bu gelişmeyi kösteklememiş aksine geliştirmiştir.

Bu dönemde Osmanlı reformcularının

Osmanlılar tarafından fethi 1483'te tamamlanan Mostar şehri.

Balkan milletlerini imparatorluğa bağlamak için ortaya attıkları ideoloji, Osmanlılıktır. Bu hareket, imparatorluk fikrine bir içerik vermeye çalışıyordu. Tanzimat'ın ileri gelenleri, ortak bir Osmanlı vatani içinde bütün Balkan Hristiyan milletlerine Müslümanlarla eşit haklar tanıyor, hatta cizyeyi bile kaldırmayı düşünüyorlardı. Osmanlılık, millî ayrılık ideolojisine karşı bir imparatorluk veya bugünkü bir terimi kullanmak caiz ise common wealth (ortak zenginlik) ideolojisi getiriyordu.

Bugün tarihi günler yaşıyoruz. Balkanlarda yüzyıllarca kader birliği yaptığımız insanları kendi talihlerine bırakamayacağımızı sonunda anlamış bulunuyoruz. Burada bütün vatandaşlar ve Türk hükümetleri, bugün bu ortak

bilinç içindedirler. Osmanlı Devleti, belli bir çağın gerçeklerine yanıt vermiş bir tarihtir. Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri ise Balkan devletleriyle iş birliği yapmak ve ahenk içinde yaşamak için çaba göstermiştir. Anlayış ve iş birliği ruhu, 500 yıllık ortak tarihimizin objektif olarak araştırılması ile ortaya çıkacaktır. Ortak tarihimiz, İstanbul'da milyonlarca belgeyi içeren Osmanlı arşivlerinde yatmaktadır.

İlk defa bu arşivden on binlerce belgeyi mikrofilm olarak alan Bosnalı ve Sırp tarihçiler, şimdiye kadar çok değerli incelemeler yayınlamışlardır. Bugün arşivlerdeki belgeler, araştırmacıların yararlanmasına sunulmaktadır. Balkanların her köşesinden gelecek araştırmacılar, ülkemizde kendilerini kendi evlerinde hissetmelidir.

Yeryüzünde köprülerinin güzelliğiyle nam salmış çok sayıda şehir bulabilirsiniz. Ancak Mostar kadar köprüsüyle özdeşmiş çok az yere rastlarsınız. Kuşaklar boyunca pek çok savaşa tanıklık eden bu zarif köprü, sadece Bosna Hersek'tekilerin değil, Balkanlardaki vakıf medeniyetinin de sembolü gibi. Kültür tarihçileri tarafından yeni dünyanın mimari harikaları arasında gösterilen ecdat yadigârı köprü, Mostar'ın iki yakasını buluşturmakla da kalmıyor üstelik. Tabiri caizse Doğu'yu Batı'ya, Osmanlı'yı Avrupa'ya taşıyor.

MELİH USLU

Vakıf Medeniyetini Bugüne Bağlayan Köprü MOSTAR

Bugüne dek Balkan coğrafyasında birçok şehir gezmiş olabilirsiniz. Fakar Mostar'ı henüz görmediyseniz emin olun Balkanlar yapbozunun en önemli parçalarından biri eksik kalmış demektir. Çünkü Mostar, simge bir kenttir. Osmanlı'nın Balkanlara vurduğu vakıf kültür medeniyeti damgasının en somut göstergesidir. Şehir ile özdeşleşen Mostar Köprüsü, Balkanların ta kendisidir. Balkanlar ise Türkler için çok şey demektir. Koca Yusuf, Tuna Nehri, Alaca Camii, Prizrenli Suzi, Plevne, Deliorman, Dalmaçya, Boşnak böreği, gül şurubu, trileçe, sevdalinka... Listeyi uzatabilirsiniz, fakat Balkanların keşfetmekle kolayca bitiremezsiniz. Zira bu coğrafyanın her yeri anılar, hikâyeler, güzellikler, acılar ve özlemlerle doludur.

Balkanlarda vakıf kültür eserlerinden camilere, insanlardan yemeklere kadar hemen her şey size çok ama çok şey tanıdık gelir. Mesela Saraybosna'nın kalbinde bulunan Osmanlı mirası Başçarşı'ya gittiğinizde, sanki Anadolu'da bir çarşıya gitmiş gibi olursunuz. Çarşının girişindeki börekçilere oturduğunuzda Türkçe sipariş verebilir, çaylarınızı yudumlarken Türkçe sohbet edebilirsiniz. Balkan şehirleri, gezdikçe kendisini daha fazla sevdiren yerlerdendir. Mostar ise kendisini hem sevdiren hem de özletir. İyisi mi buyrun, Eski Köprü'den başlayıp şehrin dününü, bugününü ve geleceğini düşünerek taş sokaklarda yürümeye başlayalım.

Adını köprü (most) kelimesinden alan kentteki Eski Köprü, ülkedeki köklü vakıf medeniyetinin simgesidir. Kuşaklar boyunca anılara, aşklara, hasrete ve savaşlara tanıklık eden köprü, Mostar'ın iki yakasını buluşturmakla kalmaz, şehre güçlü bir görsel hafıza kazandırır. Yörede Stari Most denilen köprünün çevresindeki binaların çoğu kurşun izleriyle doludur. Mostar'da gezerken insanın içinin burkulmaması gerçekten imkânsızdır. Yanı başından geçtiğimiz Müslüman mezarlığında yatanların çoğu, 1992-1995 yılları arasında yaşanan savaşta şehit olmuştur. Avrupa'nın orta yerinde yaşanan bu büyük trajedi daha dün gibi aklımızdadır. Sadece Müslümanlar değil, insani değerler taşıyan herkes yüreğinin bir parçasını Bosna'da, Srebrenitsa'da bırakmıştır. Bugün bile Mostar'ı, o günlerin acısını hissetmeden gezemez

insan. Theodor Adorno'nun meşhur bir sözü vardır: Almanya'daki Auschwitz Toplama Kampı'nda yaşanan vahşetten sonra şiir yazmak mümkün mü diye? Peki, Saraybosna'da yaşananlardan sonra şiir yazılabilir mi?

Güneşin değişen açılarıyla günün hemen her saatinde farklı renklere bürünen Mostar Köprüsü'nün albenisi bir an olsun geçmişin acılarını unutturur sizlere. Mostar'da hava genellikle harika, gökyüzü ise pırıl pırıldır. Köprünün altında nazlı nazlı süzülen Neretva Nehri, her zamanki gibi zümrüt yeşil rengiyle öylece akıp gider. Dünyanın farklı şehirlerinden gelen turistler, köprüyü fon alarak bol bol fotoğraf çeker. Şehirde sıkça söylendiği gibi Mostar'da hayat, Eski Köprü'nün çevresinde yaşanır.

Görünen o ki Mostar, Avrupa'nın en kanlı soykırımlarından birine sahne olduktan sonra turizm sahnesine çıkıyor. Turistler, savaşın henüz kapanmamış izlerine tanıklık etmek yerine Mostar'da barış tablosuyla karşılaşmayı tercih ediyor.

Kanuni Sultan Süleyman'ın emriyle Mimar Sinan'ın öğrencisi Mimar Hayreddin tarafından inşa ettirilen Mostar Köprüsü, tıpkı Saraybosna gibi küllerinden doğmuş bir yapıdır. 1993 yılı sonbaharında top atışları sonucunda yıkılan köprü, Türkiye'nin desteğiyle yeniden inşa edilmiştir. Köprünün düşen parçaları dalgıçların desteğiyle nehirden çıkarılıp yenisinin inşasında tekrar kullanılmıştır. 24 metre yüksekliğindeki köprü, 2004'te yeniden açıldıktan bir yıl sonra UNESCO Dünya Kültür Mirası

Listesi'ne dahil edilmiştir. Köprünün açısına İngiltere Prensi Charles'in yanı sıra, Türkiye'den ve dünyadan pek çok temsilci katılmıştır.

30 metre uzunluğundaki köprüde sizi oyalayabilecek etkinliklerle zaman geçirebilirsiniz. Mesela köprüden aşağı atlayarak sevgililerine cesaretlerini kanıtlayan gençleri izlemek ya da köprünün basamakları üzerinde poz vermek gibi. Mola verdiğinizde, âşık olduğu Emina isimli Müslüman kadınla evlenmesine izin verilmeyen Mostarlı Şair Aleksa Šantić'in kaleme aldığı sevda yüklü şiirlere zaman ayırabilirsiniz. Okudukça ve civarda gezdikçe bugüne dek pek çok şiire, romana, filme ve resme konu bu Mostar'ın neden aşkın ve savaşın kenti olarak anıldığını daha iyi anlayacaksınız.

Mostar gezinize Eski Köprü'nün karşı kıyısında boylu boyunca uzanan Eski Çarşı'da devam edebilirsiniz. Bu bölgede hediyelik eşya dükkanlarının sayısı da artıyor. Magnetler, seramik objeler,

deri işleri, gümüş takılar ve daha pek çok şey burada sizi bekliyor. Civardaki dükkanlardan biri, savaş yıllarında köprünün yıkıldığı anları belgesel bir filmle konuklarına izletiyor.

Mostar'da gezilecek yerlerin çoğu, Eski Kent (Stari Grad) adlı Boşnak mahallesinde bulunur. Restorasyonu devam eden vakıf kültür eserlerinden Hacı Bali Camii ve Sehovina Opijac Tekkesi; restorasyonuna henüz başlanmamış olan Galcici Hacı Murat Sipahi Mescidi, Fatıma Kadın Mescidi ve Ali Hoca Camii ziyaret listenizde bulunması gereken yerlerdendir. Mostar Saat Kulesi, Kajtaž Evi ve Karagöz Bey Camii ise çarşıya yürüyüş mesafesindedir. Ecdat yadigarı Eski Hamam da nehrin karşı kıyısındadır. Kendinizi bir Anadolu kasabasında hissedeceğiniz çarşının en gözde adreslerinden biri de Koski Mehmet Paşa Camii'dir. Avlusundaki güzel çeşmeyle dikkat çeken camiden çıkışta biraz ilerleyip sola sapınca güzel bir sürprizle

karşılaşırsınız. Burası, karakteristik bir Osmanlı yapısı olarak ziyaretçilere sunulan Türk Evi'dir. Bu güzel evin üst katına çıkıp Neretva Nehri'ne nazır manzarayı izlemenin keyfi bambaşkadır.

Bu kadar gezince insan acıkır haliyle. Eski Mostar'daki lokantalarda yemek hem ekonomik hem de büyük porsiyonlarla servis ediliyor. "Cavabi" denilen ızgara köfte ise yörede çok sevilir. Burada kişi başı yaklaşık 10 avro'ya güzel bir ziyafet çekebilirsiniz. Kebap ve biftek gibi et yemekleri dışında, Dalmaçya tarzı deniz ürünleri tepsisi, Boşnak böreği, gül şurubu, beyaz peynirli çoban salata, trileçe, daha çok kahvaltılarda tüketilen ajvar sosu, köfteli-turşulu güveçte kuru fasulye, baklava ve tulumba gibi hamurlu tatlılar, Mostar mutfağının vazgeçilmezleri arasındadır.

Yemek sonrası için de güzel bir haberimiz var sizlere. Eski Çarşı'ya açılan sokaklar, hafta sonları canlı müzik performanslarıyla şenleniyor. Bosna

Hersek, müziğin her zaman çok sevildiği bir coğrafya olagelmiş. Saraybosna modern müzik konusunda daha istekli görünürken, Mostar geleneksel müziğe daha yatkın olarak bilinir. Şehrin ruhunu yansıtan ezgilerin en bilinen türü ise sevdalinkadır. Boşnaklara özgü olan ve yoğun bir duygusalılık içeren bu müzik türü, Osmanlı döneminden bu yana ayrı bırakılan âşıkların hislerini dışa vuran bir form olarak doğmuştur. Ancak daha sonra bütün Balkanlarda popüler hale gelmiştir. Akordeon, flüt ve klarnetten oluşan küçük bir orkestranın icra ettiği türün adı, Türkçedeki sevda kelimesinden gelir. Safet Isović, Illiajz Delic, Esmā Redzepova gibi isimler, Balkanlara özgü bu müzik türünün önde gelen isimlerindendir. Kulağınızda Balkan ezgileriyle Mostar'dan ayrılırken bu güzel şehir çok özleyeceğinizi hissedeceksiniz.

Vakıf müessesesiyle bir Türk-İslam sancağı olarak gelişen BOSNA HERSEK'İN KRONOLOJİSİ

- MÖ 4. yüzyıl**
İlirya kabilelerinin
ülke geneline yayılması
- 1386**
İlk Türk akınlarının başlaması
- 1443**
Bosna tahtının Stjepan Tomaš
tarafından işgal edilmesi
- 1470**
Osmanlıların Hersek
sancağını kurması
- 1520**
Gazi Hüsrev Bey'in
Saraybosna'ya gelişi
- 1592**
Split Limanı'nın açılması ile
Bosna'daki ticaretin canlanması
- 1850**
Bosna Valisi Ömer Paşa'nın
reformları hayata geçirmesi
- 1908**
Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun
Bosna Hersek'i tek taraflı olarak ilhak etmesi
- 1990**
Aliya İzzetbegović'in devlet
başkanlığına seçilmesi
- 1992-1995**
Bosna Savaşı'nda 100 binden
fazla insanın hayatını kaybetmesi
- 1353**
Kral Birinci Tvrtko'nun Bosna tahtına çıkması
- 1428**
Bosna derebeylerinin Osmanlılar tarafından
vergiye bağlanması
- 1459**
Despotluk merkezi Semendire'nin (Smederevo)
Osmanlılar tarafından fethi
- 1489**
Saraybosna'daki Müslümanların sayısının
25 bin olarak tespit edilmesi
- 1565**
Bosnalı Sokullu Mehmet Paşa'nın
sadrazamlığa yükselmesi
- 1697**
Prens Eugène'in Zenta Savaşı'ndan sonrası
Saraybosna'ya kadar ilerlemesi
- 1878**
Bosna Müslümanlarının
Avusturya-Macaristan işgaline karşı koyması
- 1930**
Yugoslavya'nın bölgedeki
İslam toplumuna yönelik kanunlar çıkarması
- 1991**
Bosna Hersek'in bağımsızlığını ilan etmesi
- 2016**
Bosna Hersek'in AB'ye tam üyelik
başvurusunda bulunması

Girişimci Desteklerine KATIL

Siz de Vakıf Katılımlı olun,
işletmelere özel avantajlı finansman seçeneklerinden
yararlanıp işlerini büyütenler arasına katılın.

0850 202 1 202 | 444 44 77 | vakifikatilim.com.tr

VAKIF KATILIM

YEDİ SANCAKLI BOSNA HERSEK ROTASI

Bosna'nın merkezi, Sancak Beyi Gazi Hüsrev Bey tarafından inşa edilen külliye ve kurulan vakıflar vasıtasıyla bir Türk-İslam şehri olarak gelişen Saraybosna'ydı. 16. yüzyılda merkez, Saraybosna'dan ilk Bosna Beylerbeyi Ferhad Paşa'nın yaptırdığı eserlerle bir İslam şehri hüviyeti kazanan Banja Luka'ya taşındı. 1580'e doğru yedi sancaktan oluşan coğrafyada Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından ihya edilen eserlerin izini süren rotayı birlikte keşfedelim.

CAMİLER / MESCİTLER

- 2 Saraybosna Başçarşı (Hoca Durak) Camii
- 7 Mirkoniçgrad Kızlarağa Camii
- 8 Rogatiça Arnaudiya Camii
- 9 Çayniçe Sinan Bey Camii
- 10 Foça Alaca Camii
- 11 Nevesinje Dugalica Camii
- 12 Mostar Ali Hoca Camii
- 13 Mostar Fatıma Kadın Camii
- 14 Mostar Hacı Bali Camii
- 15 Mostar Galcici Hacı Murat Sipahi Mescidi
- 19 Travnik Alaca Camii
- 22 Banja Luka Arnaudiye (Defterdar) Camii
- 24 Teşan Ferhat Bey Camii
- 27 Tuzla Behram Ağa Camii

MEDRESELER / TEKKELER

- 16 Mostar Sehovina Opijac Tekkesi
- 18 Fojnica Medresesi
- 21 Gradiška Derviş Hanım Medresesi
- 25 Teşan Ferhat Bey Medresesi

HANLAR / HAMAMLAR

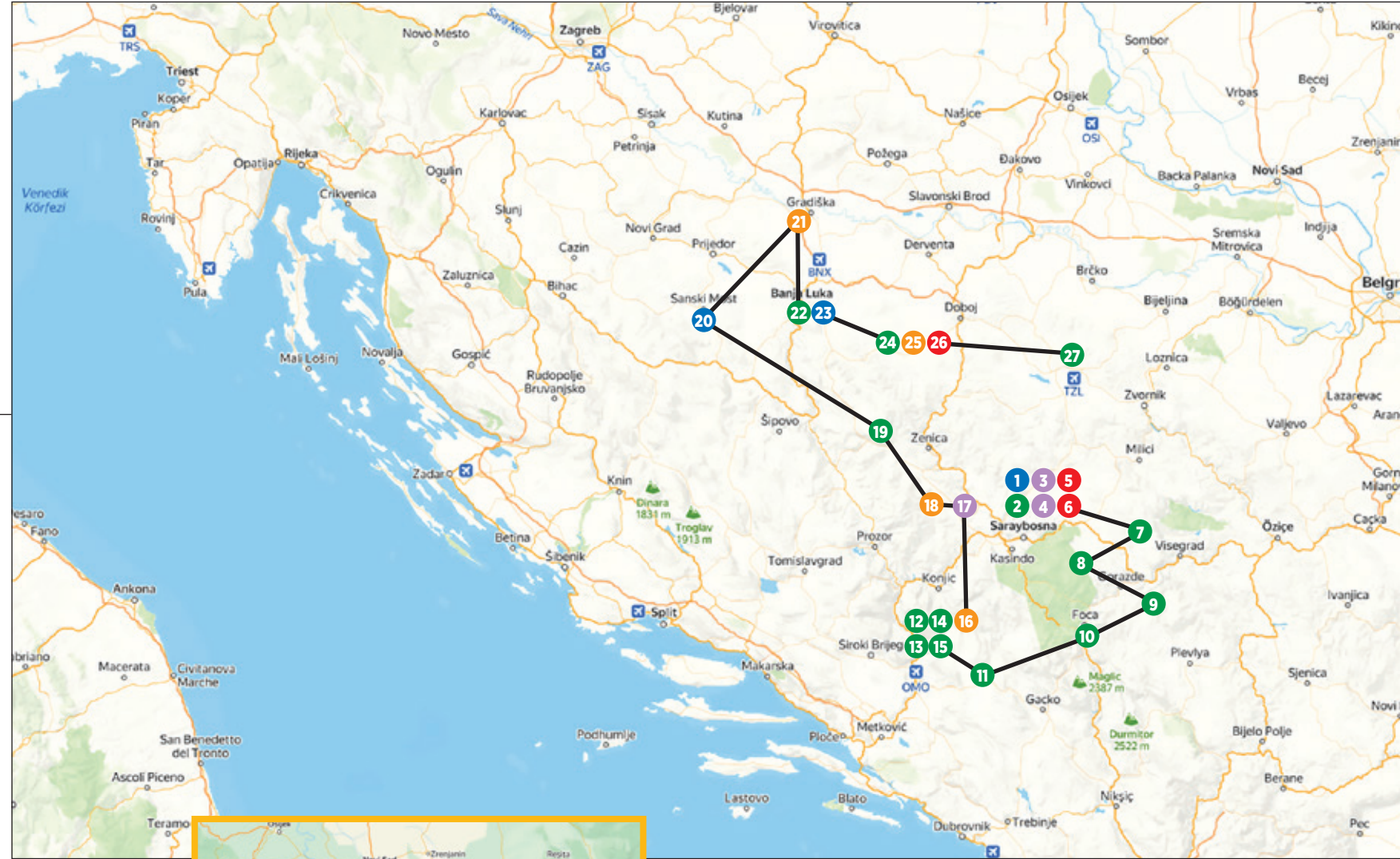
- 3 Morica Han
- 4 Saraybosna İsa Bey Hamamı
- 17 Kiseljak (Grahovci) Han

İŞ VE ALIŞVERİŞ MERKEZLERİ / KULELER

- 1 Saraybosna Odabaşı İş Merkezi
- 20 Sanski Most Pazar Yeri
- 23 Banja Luka Ferhad Paşa Saat Kulesi

ÖĞRENCİ YURTLARI / HİZMET BİNALARI / KAHVEHANELER

- 5 Saraybosna İslam Birliği Öğrenci Yurdu
- 6 Saraybosna Riyaset Binası
- 26 Teşan Ferhat Bey Kahvehanesi

BALKAN ÜÇLEMESİ KÜLTÜR RÖTASI

SİRBİSTAN

- 1- Belgrad Vakıf Hamamı
- 2- Raška (Racka) Kaplıca Hamamı
- 3- Novi Pazar (Yeni Pazar) İsa Bey Hamamı

KOSOVA

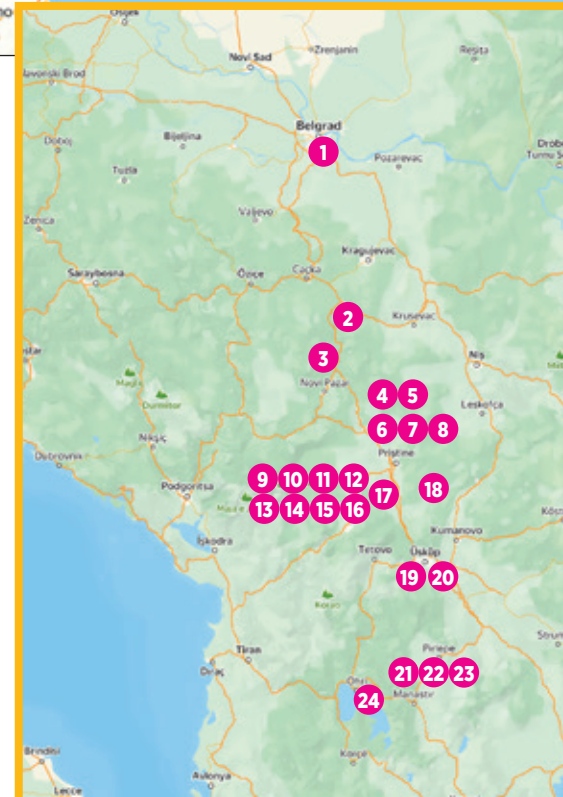
- 4- Priştine Alaaddin Camii
- 5- Priştine Prinaz Camii
- 6- İpek Çarşı (Fetih) Camii
- 7- İpek Gülfem Hatun Camii
- 8- Mitroviça Müezzîn Musluhiddin Camii
- 9- Cakova Mahmut Paşa Camii
- 10- Cakova Küçük Medresesi
- 11- Cakova Hadım Süleyman Ağa Kütüphanesi
- 12- Cakova Molla Yusuf Camii

13- Cakova Sefa Camii

- 14- Cakova Kusari Camii
- 15- Surigana Köyü Camii
- 16- Rahoveç Kuran Kursu
- 17- Mamuşa Saat Kulesi
- 18- Gilan Atik Camii

KUZEY MAKEDONYA

- 19- Üsküp İsa Bey Camii
- 20- Üsküp Yahya Bey Camii
- 21- Manastır Haydar Kadı Camii
- 22- Manastır Hacı Mahmud Bey Camisi ve bitişindeki han ve dükkanlar
- 23- Manastır Koca Kadı Efendi Camii
- 24- Ohri Ali Paşa Camii

Vakıflar Genel Müdürlüğü, dost ve kardeş ülke Bosna Hersek'te ortak kültürel mirasın korunması ve kardeşlik bağlarının güçlendirilmesi için çalışmalarına hız kesmeden devam ediyor. Bosna Hersek'te gelir getirici nitelikte inşaat çalışmaları da yürüten Vakıflar Genel Müdürlüğü, bu gelirler ile Bosna Hersek'teki vakıf kültür mirasının korunması ve vakıf hayır şartlarının yerine getirilmesi için ülkemizden Bosna Hersek'e uzatılmış olan vakıf dostluk elinin kalıcı olmasını sağlamayı hedefliyor.

500'üncü yıla doğru

1527 yılında, Saraybosna'nın merkezi olan Başçarşı Meydanı'nda inşa edilen Başçarşı Camii'nin banisi, Hoca Durak adıyla bilinmektedir. 9,17x9,25 metre ölçülerinde kareye yakın planlı cami, sekizgen kasağa oturan tek kubbe ile örtülüdür. Cami girişinde dört ayaklı üç sivri kemerin oturduğu üç kubbeli son cemaat yeri bulunur. Mabetin kuzeybatı köşesinde, yaklaşık 35 metre uzunluğunda kireç taşıdan yapılmış minaresi yer almaktadır.

Caminin 1697 yılındaki yangında büyük zarar gördüğü bilinmektedir. Caminin boya ve kalem işleri, 1762 yılında Mehmed Paşa Muhsinovic tarafından yenilenmiştir. Caminin girişinde bulunan kitabeye göre 1866-1867 yıllarında onarım yapılmıştır. 1945 yılında son cemaat yeri kubbeleriyle birlikte yıkılmıştır. 1966 yılından sonra Saraybosna Şehri Kültür Varlıklarını Koruma Kurumu tarafından hazırlanan projeye göre son cemaat yeri şekillenmiştir.

Saraybosna'nın Kalbindeki Zarafet BAŞÇARŞI (HOCA DURAK) CAMİİ

Vakıflar Genel Müdürlüğünce restorasyonu tamamlanan Başçarşı Camii, ibadete gelenleri ve ziyaretçileri kendisine hayran bırakıyor. Beş asırlık mabet, restorasyon sonrası yeni bir görünüm kazanırken, özellikle cami içindeki kalem işleri ve akustiği ile dikkat çekiyor.

Caminin 1992-1995 yılları arasındaki savaş sürecinde kubbesi, minaresi, dış duvarları ve iç mekânı büyük zarar görmüştür. Savaşın sona ermesiyle caminin kullanıma açılması için acil ihtiyaçlara yönelik onarım yapılmıştır.

Şehrin ruhuna yeni bir çehre

Bosna Hersek İslam Birliği'ne bağlı Vakıflar İdaresi Müdürü Dr. Senajid Zajimović, Bosna Hersek tarihi için çok önemli bir caminin daha yeniden eski ihtişamına kavuştuğunu vurgulayarak, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile ortak projelere devam ettiklerini dile getirdi. Vakıflar Genel Müdürü Sinan Aksu'yu makamında ziyaret eden Zajimović, Bosna Hersek'te önümüzdeki süreçte hayata geçirilmesi önem arz eden projeleri dile getirerek, iş birliği imkânları hakkında görüş alışverişinde bulundu. Caminin cemaatiyle yeniden buluşmasının tarihsel bir sorumluluk olduğunu kaydeden Zajimović, "Saraybosna'nın kalbi olan Başçarşı Meydanı'nda bulunan cami, şehrin ruhuna yeni bir çehre kazandırmıştır," ifadelerini kullandı. Ziyaretin sonunda, Bosna Hersek'te Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yürütülen başarılı faaliyetler dolayısıyla kurumumuza teşekkürler iletildi.

Adım adım ihya süreci

Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bosna Hersek Cumhuriyeti İslam Birliği Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü arasında Saraybosna Başçarşı Camii'nin restorasyonunun yapılmasına ilişkin iş birliği protokolü 20 Mayıs 2015 tarihinde imzalandı.

12 Nisan 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından "Bosna Hersek Saraybosna Başçarşı Camii ve Travnik Alaca Camii 2017-2018-2019 yılları restorasyonu işi" kapsamında ihalesi gerçekleştirildi. Nihayet 17 Nisan 2017 tarihinde sözleşmesi imzalandı ve 21 Nisan 2017 tarihinde de yer teslimi yapılarak işe başlandı.

Caminin dış beden duvarlarında, kubbesinde gerekli onarımlar yapılarak harim kubbesi ve son cemaat kubbeleri kurşun ile kaplandı. İç mekânda kalem işinin araştırılması amacıyla sıva raspa yapılarak üç dönem kalem işinin

olduğu tespit edildi ve kalem işi tezyinatı projesi hazırlatıldı. Ardından Koruma Kurumu tarafından onaylanan proje doğrultusunda uygulama işlemi tamamlandı. Ayrıca caminin iç mekânında çeşitli yenileme çalışmalarının yanı sıra, bahçe düzenlemesi yapıldı. Cami, bünyesindeki ve çevresindeki

restorasyon uygulamaları tamamlandıktan sonra Cumhurbaşkanı Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın himayelerinde, Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy ve beraberindeki heyetin katılımıyla 27 Ağustos 2021 tarihindeki törenle ibadete ve ziyarete açıldı.

Saraybosna'dan Sanski Most'a 11 VAKIF KÜLTÜR HAZİNESİ

1 SARAYBOSNA İSA BEY HAMAMI

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restorasyonu gerçekleştirilen hamam, İsa Bey Vakfı'na bağlı olup 15. yüzyılda akar nevinden yaptırılmıştır. Saraybosna'yı "vakıf şehri" anlamında merkez haline getiren önemli yapılardan biridir. 1436'dan itibaren beş asır boyunca Osmanlı hâkimiyetinde kalan Saraybosna, bugün de izlenebilen kültürel kimliğini o dönemde kazanmıştır. Hamam, şehir merkezindeki Başçarşı'da, Miljacka Nehri yakınındaki Fatih (Hünkâr) Camii ile yakın lokasyonda bulunmaktadır. Dikdörtgen planlı olup nehre paralel şekilde uzanmaktadır. Güneydoğusunda bir hazire yer alan hamam, 1890 yılında tamamen yıkıldıktan sonra Mimar Yosip Vancaş tarafından tasarlanan cephelerinde Mağrip mimarisinin izlerini taşımaktadır. Yığma yapıım tekniğinde, dolu gövdeli tuğla ile inşa edilen hamam, katlı merkez alanı ile dikdörtgen planlı iki yan bölümden oluşmaktadır. Plan şekli itibarıyla klasik Osmanlı hamamlarından farklılık gösteren yapı, döneminin modern örneklerinden biridir. Sekizgen planlı, üzeri tonoz ve kubbe ile örtülü ve dört kenarında yarım daireli nişleri bulunan bir sıcaklık alanı ile buraya girişi sağlayan kubbeli, daha küçük bir mekân, yapının ana bölümlerini teşkil etmektedir. Merkez olarak niteleyebileceğimiz bu mekânın iki yanındaki dikdörtgen bölümler, ahşap çatı ile örtülmüştür. Zaman içinde çeşitli müdahaleler görmüş olan hamam, Bosna Savaşı sırasında harabe haline gelmiştir. 2009 yılında hazırlanan ve Bosna Hersek Ulusal Anıtları Koruma Komisyonu tarafından onaylanan restorasyon projesinde, yapının 1890 yılında inşa edildiği dönem esas alınmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bosna Hersek İslam Birliği Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü arasında 9 Aralık 2011 tarihinde yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde restorasyon ve konservasyon çalışmalarına başlanmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yurt dışında restorasyonunu gerçekleştirdiği ilk vakıf kültür varlığı olan hamamın 2013 yılında başlatılan restorasyon çalışmaları 2015 yılında tamamlanmış ve Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın katılımlarıyla butik otel olarak hizmete açılmıştır.

2 TRAVNIK ALACA CAMİİ

Kamil Ahmet Paşa Vakfı'na ait olan mabet, 16. yüzyılda Gazi Ağa tarafından yaptırılan caminin yerine inşa edilmiştir. Bosna Valisi Kamil Ahmet Paşa tarafından 1757 yılında ikinci kez yaptırılan cami, 1815 yılında yandığından Bosna valilerinden Süleyman Paşa tarafından yeniden inşa ettirilmiştir. Şerena, Kamil Ahmet Paşa, Gazi Ağa ve Süleyman Paşa Camii gibi isimlerle de tanınan cami, bombardımandan zarar gördüğü için 1945 yılında onarılmıştır. Görevli giderleriyle bakım ve onarım masraflarının karşılanması amacıyla caminin alt tarafındaki dükkânlar vakfedilmiştir. İç ve dış cephelerinde Rumiler, servi ve ağaç desenleri ile nadir bezemelere sahip olan cami, Alaca ismini de bu süslemelerinden dolayı almıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bosna Hersek Cumhuriyeti İslam Birliği Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü arasında Travnik Alaca Camii'nin koruma projelerinin hazırlanması ve restorasyon uygulama işi için 25 Ocak 2015 tarihinde revize iş birliği protokolü yapılmıştır. Bosna Hersek tarafınca hazırlanan ve ilgili kurumlarınca onaylanan restorasyon projesi doğrultusunda, öncelikle zeminde güçlendirme çalışmaları yapılmıştır. Caminin yakınından geçen derenin düzenlenmesi yapılarak gerekli altyapı çalışmaları tamamlanmıştır. Kötü durumdaki çatı kaplama malzemesi yenilenerek içerisinde onarım yapılmıştır. Caminin iç ve dış cephelerinde, mihrapta, minberde, itinalı bir araştırma ile ortaya çıkarılan ve mevcudunda bulunan tüm kalem işi süslemelerde gerekli canlandırma, sağlamlaştırma, temizlik ve tamamlama çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca caminin özgün giriş kapılarında nitelikli bir araştırma ve onarım çalışması gerçekleştirilerek mabedin özgün kompozisyonu korunmuştur. Caminin altında bulunan ile farklı işlevlerle kullanılmış olan bedesten ve dükkânlarda araştırma yapılarak yapının özgün dokusu ortaya çıkarılmıştır. Bu sayede gerekli sağlamlaştırma ve onarımlar yapılmış, dükkân önlerinde bulunan taş sütunlarda ortaya çıkarılan renkler canlandırılmış ve kemer içlerindeki sıva altında bulunan kalem işleri belirginleştirilmiştir. Minarede bulunan çimento sıvalar sökülerek kireç esaslı harç ile yeniden sıvanmış, gerekli onarımlar yapılmış ve külahı yenilenmiştir. Aynı şekilde cami çşmesi de onararak ortaya çıkarılan renkler canlandırılmıştır. Cami çevresinde taş döşeme ve yeşil alan düzenlemesi yapılarak şadırvan onarılmış ve caminin doğu cephesinde yer alan mezarlar ihya edilmiştir. Cami, 13 Nisan 2019 tarihinde ibadete açılmıştır.

3 TEŞAN FERHAT BEY CAMİİ

Ferhad Bey Cami Vakfı'na kayıtlı olan cami, 1555-1558 yılları arasında inşa edilmiştir. Dikdörtgen planlı ve kırma çatılı caminin harim kısmında, içeriden görülebilen büyük bir ahşap kubbenin yanında iki küçük kubbesi daha vardır. Bu, Balkanlardaki Osmanlı dönemi camilerinin özelliklerinden biridir. Caminin 21 Nisan 2017 tarihinde protokolü imzalanmış, akabinde ihalesi yapılmış ve 3 Ağustos 2018 tarihinde yer teslimi yapılarak işe başlanmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bosna Hersek Cumhuriyeti İslam Birliği Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü arasında imzalanan protokol gereğince restorasyonu tamamlanan caminin resmi açılışı, 9 Aralık 2023 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Caminin tarihî eser niteliğindeki akarı olan kahve binası ise Tešan (Tesanj) şehrinin kuruluş yıl dönümü olan 10 Aralık 2019 tarihinde hizmete açılmıştır.

4 BANJA LUKA ARNAUDİYE CAMİİ

Banja Luka şehir merkezinde bulunan mabet, Arnaudija veya Defterdar Camii olarak da adlandırılır. Kapı üstünde bulunan kitabesinden Gazi Ferhad Paşa'nın defterdarı Hasan (Hüseyin) Efendi tarafından 1594-1595 yıllarında yaptırıldığı bilinmektedir. 1963 yılındaki depremde hasar gören cami, 2003'te Bosna Hersek Ulusal Anıtı ilan edilmiştir. Osmanlı döneminden 1993 yılındaki savaşa kadar şehirde çoğunlukta olan Müslümanlar, günümüzde azınlıktadır. Stratejik bir noktada yer alan cami, şehre giriş - çıkışlarda ve transit yol bağlantılarında gelen gideni karşılamaktadır. Arnaudije Camii, tıpkı Banja Luka'daki Ferhadiye Camii gibi klasik Osmanlı tarzında inşa edilmiştir. Son cemaat yerine sahip taş minareli mabet, merkezi kubbeli cami tipindedir. Küçük bir aksam taşı minaresi, taş döşemeli bir avlu, cami, türbe, minare ile süslenmiş giriş kapısı gibi bölümlerden oluşmaktadır. Caminin üç kubbeli son cemaat mekânı, kemerlerle birbirine bağlanan dört taş sütun üzerinde güney cepheye inşa edilmiştir. Sütunlar, geometrik ve mukarnas detaylı, zengin süslemeli başlıklara sahiptir. Mabedi diğer Osmanlı camilerinden ayrıran birkaç özellik mevcuttur. Avludaki klasik Osmanlı tarzı çeşme, sadece Müslümanlara değil, bütün mahalle sakinlerine hizmet vermektedir. Bosna Savaşı sırasında tamamen yıkılan camiyi ihya etmek amacıyla 13 Ekim 2016 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bosna Hersek İslam Birliği Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü arasında protokol imzalanmıştır. Yapılan arşiv taramalarında elde edilen bilgi ve belgelerle rekonstrüksiyon projesi hazırlanmış ve caminin yeniden inşasına Eylül 2017'de arkeolojik kazılarla başlanmıştır. Yaklaşık beş yıl süren çalışmalar sonucunda, Ağustos 2022'de rekonstrüksiyonu tamamlanmıştır. Bosna Hersek'te Camiler Günü olarak kutlanan ve aynı zamanda caminin Sırplar tarafından yıkıldığı gün olan 7 Mayıs 2024 tarihinde açılışı yapılmıştır. Bu açılış ile Türkiye ile Sırbistan ve Bosna Hersek arasındaki dostluk ilişkilerine dair önemli mesajlar verildiği değerlendirilmektedir. Yapılan bu çalışma ile sadece bir cami değil, kardeşlik, beraber yaşama kültürü, bir anlamda insanlığın vicdanı inşa edilmiştir.

5 TUZLA BEHRAM AĞA CAMİİ

Bosna Hersek'in Tuzla şehrinde bulunan Behram Bey Camii'nin 17. yüzyılın başlarında inşa edildiği ve Kösem Mahpehker Valide Sultan'ın mahiyetindeki Behram Ağa adlı bir zatla ilgili olduğu düşünülmektedir. 1871 yılında Tuzla'da çıkan yangında tahrip olan cami, orijinaline sadık kalınarak ihya edilmiştir. 21 Nisan 2017 tarihinde protokolü imzalanan caminin ihalesi yapılmış, 3 Ağustos 2018'de yer teslimi gerçekleştirilerek restorasyonuna başlanmıştır. Söz konusu çalışmaların yıl sonuna kadar tamamlanması planlanmaktadır.

6 MİRKONIÇGRAD KIZLARAĞA CAMİİ

Mirkoniçgrad şehrinin Sırp kantonunda yer alan mabet, Mustafa Ağa Camii olarak da bilinmektedir. Yazılı kaynaklara göre 1591-1595 yılları arasında inşa edilen cami, orijinalinde mektep, 20 odalı kervansaray, 24 dükkân ve su şebekesinden oluşan bir külliye içerisinde yer almaktadır. Bosna Savaşı sırasında tamamen yıkılan cami, Bosna Hersek Koruma Komisyonu tarafından 2005 yılında millî anıtlar listesine eklenmiştir. Ayrıca mimari özelliklerinden dolayı 1951 ve 1962 yıllarında devlet koruması altına alınmıştır. Kare planlı cami, tek kubbeli bir harime sahiptir. Son cemaat yeri, sütunlar üzerine oturan üç kubbe ile örtülüdür. Çokgen kaide üzerinde yükselen sekizgen gövdeli minare kesme taştan yapılmış olup, caminin kuzeybatı köşesinde yer almaktadır. Kuzeyinde bir şadırvan bulunan yapı, 1873 yılında Saraybosna'daki Ali Paşa Camii örnek alınarak genişletilmiştir. 1986 yılında yapılan onarım çalışmaları sırasında oluşan çatlaklar yüzünden büyük kubbe ile duvarları birbirine bağlayan noktalara betonarme yükler uygulanmıştır. Haziran 2013'ten itibaren 2014 yılı sonuna kadar devam eden inşa çalışmaları, birçok sebeple durdurulmuştur. Nihayet 16 Nisan 2018 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bosna Hersek Cumhuriyeti İslam Birliği Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü arasında caminin rekonstrüksiyon inşaatının tamamlanması için protokol imzalanmıştır. Caminin rekonstrüksiyon işi kapsamında son cemaat kubbelerinin, mihrabın, taş portalın, minarenin, müstemilatın ve abdesthanenin yapımı; kurşun aksam, iç-dış sıva, boya, harim döşeme ve ahşap doğrama imalatları ile çevre düzenleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Uygulama işi, proje ve sözleşme şartlarına göre yapılan caminin restorasyonu, yaklaşık dört yıl süren çalışmalar neticesinde 21 Nisan 2024 tarihinde ibadete açılmıştır.

7 FOÇA ALACA CAMİİ

1550-1551 yıllarında, Bosna Hersek'in batısındaki Foça kasabasında, Çehotina Nehri'nin kıyısında inşa edilmiştir. Hasan Nazır Ağa tarafından Acem Esir adında bir mimara yaptırılan Alaca Camii, mimarisinin zarıflığı ve zengin iç süslemeleriyle Balkan mimarisinde önemli bir yere sahiptir. 11,39x11,41 metre ölçülerinde, kareye yakın planlı cami, sekizgen kasnağa oturan tek kubbe ile örtülüdür. Cami girişinde, dört ayaklı üç sivri kemerin oturduğu üç kubbeli son cemaat yeri bulunur. Kuzeybatı köşesinde, yaklaşık 36 metre uzunluğunda bir minare göz çarpmaktadır. Osmanlı döneminin mimari özelliklerini yansıtan cami, adını süslemelerinden almıştır. Son cemaat yerinin giriş cephesinde kalem işleri ve malakari süslemeler yer alır. Ayrıca harim kısmında da nadide kalem işi tezeyyatı bulunur. Bosna Savaşı'nda tamamen yıkılıp taşları Çehotina Nehri'ne atılan camiden geriye, sadece temel izleri kalmıştır. Caminin aslına uygun olarak yeniden inşası amacıyla Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bosna Hersek İslam Birliği Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü arasında 10 Mart 2014 tarihinde protokol imzalanmıştır. 16 Mayıs 2014 tarihinde rekonstrüksiyon ihalesi gerçekleştirilmiş, sözleşme imzalanmış ve 30 Mayıs 2014 tarihinde yer teslimi yapılmıştır. Rekonstrüksiyon çalışmalarına başlanabilmesi için yapının özgün taşlarının çıkarılması ve orman içerisindeki taş ocağının açtırılması gerekmiş; malzemenin temini ile birlikte geleneksel yapım teknikleri kullanılarak cami, türbe ve şadırvan yeniden inşa edilmiştir. Kalem işi tezeyyatı ise onaylı proje doğrultusunda yapılmıştır. Cami parseli içerisindeki imamevi de yeniden inşa edilmiş, çevrede bulunan mezarlar ile yapıya ve başka yapılara ait nitelikli taşlar alanda sergilenecek şekilde düzenlenmiştir. Elektrik ve mekanik tesisat çalışmaları yapılan cami, 4 Mayıs 2019 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy'un teşrifleriyle açılmıştır.

8 ŞARAYBOSNA İSLAM BİRLİĞİ ÖĞRENCİ YURDU

Binanın yapıldığı arsa, Hatice ve Safiye Sultan İbneti Mehmed Efendi Vakfı'nın 1866 tarihli belgesine göre vakfedilmiştir. Saraybosna İslam Birliği Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinin barınma ihtiyacını karşılayacak yurt binasının inşası için Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bosna Hersek İslam Birliği Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü arasında protokol imzalanmıştır. Protokol, binanın Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılmasını içermektedir. Bodrum, zemin ve çatı katı dahil üç kattan oluşan yurt binası, 24 Kasım 2018 tarihinde hizmete açılmıştır. Toplam 5 bin 449,50 metrekare yapı alanına sahip olan mekândaki garaj binasının üzerinde 704,5 metrekarelik bir spor sahası bulunmaktadır. Yurt binasında 202 öğrenci kapasiteli 59 oda, mutfak, restoran, kafeterya, yönetim ofisleri, mescit, kütüphane, garaj ve spor sahası yer almaktadır. Bodrum katında kazan dairesi, çamaşırhane, atölye, soğuk hava depoları ve spor alanı bulunan binanın çevresinde düzenleme yapılmıştır. Osmanlı döneminde kurulan vakıf arazisi üzerine Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından karşılıksız olarak yapılan öğrenci yurdu tesisi, yurt dışındaki ecdat yadigarı vakıfların yaşatılmasına fayda sunacağı gibi, ilahiyat fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin daha iyi ortamda barınmalarına olanak sağlamaktadır.

9 ÇAYNIÇE SİNAN BEY CAMİİ

Sinan Bey Bolloğlu Vakfı'na kayıtlı olan cami, 1570 yılında Sinan Bey tarafından yaptırılmıştır. Cami, türbeler ve şadırvan, Bosna Savaşı'nda tamamen yıkılmıştır. Tarihi mabedin yeniden inşa edilip ihya edilmesi amacıyla 20 Mayıs 2015 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından protokol imzalanmıştır. Caminin rekonstrüksiyon işine 2016 yılında başlanmış olup, titizlikle yürütülen çalışmalar Kasım 2023 itibarıyla tamamlanmıştır. Caminin resmi açılışı, 12 Temmuz 2024 tarihinde Adalet Bakanı Yılmaz Tunç ve Vakıflar Genel Müdür Yardımcımız Hayrullah Çelebi'nin katılımıyla gerçekleştirilmiştir.

10 SANSKI MOST VAKIF ALIŞVERİŞ MERKEZİ

Fatih Sultan Mehmet'in 1463 yılında Bosna Hersek'i fethi sırasında batıda ulaştığı en uç nokta olan Sanski Most şehrindeki pazar yerinin mülkiyeti, Hamza Bey Vakfı'na aittir. Sanski Most İslam Birliği tarafından mevcut pazar yerinin fiziki koşullarını iyileştirmek; modern, kullanışlı, standartlara ve mevzuata uygun yeni bir pazar yeri haline getirmek ve kira gelirlerini artırmak amacıyla bir proje geliştirilmiştir. Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bosna Hersek İslam Birliği Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü arasında pazar yeri binası yapım işi protokolü, 28 Şubat 2017 tarihinde imzalanmıştır. 31 Ağustos 2021 tarihinde sözleşmesi imzalanmış ve 9 Kasım 2021'de yer teslimi yapılarak işe başlanmıştır. 7 bin 700 metrekare kapalı alana sahip olan yapı 20 Nisan 2024 tarihinde açılmış, Bosna Hersek İslam Birliği Sanski Most Meclisi tarafından kiraya verilerek kullanımına başlanmıştır.

11 DERVİŞ HANIM MEDRESESİ

Bosna Hersek'in kuzeybatısında, Hırvatistan sınırındaki Gradiška kentinde yer alan vakıf kültür eserinin 1748 yılında yapıldığı tahmin edilmektedir. Ago İsmail Agić Vakfı'na ait medresenin restorasyon protokolü, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından 20 Mayıs 2015 tarihinde imzalanmıştır. 2016 yılında başlanan restorasyon çalışmaları, 25 Nisan 2017 tarihinde tamamlanarak hizmete açılmıştır.

1 GIDA YARDIMLARI

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından “Yurt Dışına Yapılacak Aynı Yardımlarda Uyulacak Usul ve Esaslar” çerçevesinde Bosna Hersek İslam Birliği Başkanlığı Saray Bosna Vakıflar Müdürlüğü ile iş birliği kapsamında 2014 yılında 4 bin 880, 2015’te 5 bin, 2016’da 5 bin, 2017’de 5 bin, 2018’de 8 bin, 2019’da 9 bin (ve ilave olarak 417 zeytinyağı kolisi), 2020’de 9 bin, 2021’de 5 bin, 2022’de 5 bin, 2023’te 5 bin ve 2024’te 5 bin olmak üzere toplamda 66 bin 297 adet koli kuru gıda yardımı yapılmıştır. Ayrıca 4 Ekim 2024’te yaşanan sel felaketinden dolayı bin adet koli gönderilmiştir.

KİSELJAK DİVANHANESİ

Merkez Bosna Kantonu’na bağlı bir belediye olan Kiseljak’taki yapı, El-Hac Mehmed Ağa ibni Mehmed Ağa Vakfı’nın akar taşınmazıdır. 1873 yılında vakfedilen yapı, zemin katında kahvehane, üst katında misafirhane şeklinde aslına uygun olarak yeniden inşa edilmiştir. Rekonstrüksiyon ihalesi Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan eserde, 12 Nisan 2019 tarihinde taş koyma töreni gerçekleştirilmiştir. Resmî açılışı, 29 Mayıs 2022’de Bosna Vakıf Günleri kapsamında yapılmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü’nden GÖNÜLLERİ FETHEDEN HİZMETLER

2 ÖĞRENCİLERE BURS DESTEĞİ

Vakıflar Genel Müdürlüğü Yükseköğretim Burs Yönetmeliği çerçevesinde, 2015-2016 eğitim öğretim döneminde bir, 2016-2017 döneminde bir, 2017-2018 döneminde bir, 2018-2019 döneminde bir ve 2019-2020 döneminde bir öğrenciye olmak üzere üç farklı öğrenciye burs yardımı yapılmıştır.

3 ŞİFALI ELLER

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından “Yabancı Uyruklu Fakir ve Garip Hastaların Muayene, Teşhis ve Tedavi Ettirilmesinde Uygulanacak Usul ve Esaslar” çerçevesinde Türkiye Cumhuriyeti Saraybosna Büyükelçiliği ile yapılan iş birliği gereğince 2017 yılında üç, 2018’de bir ve 2019’da bir hastaya tedavi yardımı yapılmıştır.

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından inşası tamamlanan riyaset hizmet binasının açılış töreni, 28 Mayıs 2022 tarihinde gerçekleşti. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan, aynı yılın eylül ayında Bosna Hersek İslam Birliği (Riyaset) yeni binasını ziyaret etti.

4 BOSNA HERSEK İSLAM BİRLİĞİ HİZMET BİNASI

Başkent Saraybosna’da Gazi Hüsrev Bey Vakfı taşınmazı üzerinde bulunan Bosna Hersek İslam Birliği (Riyaset) Hizmet Binası’nın tamamlanmasına ilişkin iş birliği protokolü, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bosna Hersek İslam Birliği Riyaseti Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü arasında 25 Ekim 2017 tarihinde imzalanmıştır. Yaklaşık 705 metrekare dış bahçeden oluşan mekânın toplam kullanım alanı, 5 bin 216,85 metrekareye ulaşmaktadır. Doğal ve yapay yeşilliklerden oluşan çatı alanı ise bin 382 metrekare büyüklüğündedir. 50 adet ofis ve toplantı salonuna ev sahipliği yapan, 93 personel kapasiteli binanın garajında 34 park yeri bulunmaktadır. Libya Devleti tarafından başlanıp inşaatı tamamlanamayan binanın tefrişatı, İslam Birliği tarafından yapılmıştır. İşe başlama tarihi Mayıs 2018, iş bitirme tarihi Eylül 2021 olan binanın resmî açılışı, Bosna Hersek Vakıf Günleri kapsamında 28 Mayıs 2022 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

ODABAŞI KONUT VE TİCARET MERKEZİ

Bosna Hersek Saraybosna Odabaşı Konut ve Ticaret Merkezi’nin inşaatı, Türkiye Cumhuriyeti Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bosna Hersek İslam Birliği Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü arasında 25 Aralık 2015 tarihinde imzalanan işbirliği protokolüne istinaden gerçekleştirilmiştir. İnşaat çalışmalarına 2017 yılında başlanan yapı kompleksinde dört büro, sekiz adet 2+1 ve sekiz adet 1+1 olmak üzere 16 daire, altı adet kapalı otopark, 12 açık otopark ve 16 depo bulunmaktadır.

5 KÜLTÜREL ÇALIŞMALAR

19 Mayıs 2010 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bosna Hersek İslam Birliği Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü arasında imzalanan protokol gereği Türkiye’deki ve Bosna Hersek’teki arşivler taranmış, tespit edilen 701 vakfa ait vakfiye ve vakıf belgelerinin transkriptlerinin Türkçe, Boşnakça, İngilizce olarak özetleri yapılmış ve 2016 yılında beş cilt olarak yayınlanmıştır. Ayrıca 13-15 Nisan 2018 tarihleri arasındaki Bosna Hersek Vakıflar Haftası açılışına katılım sağlanmış, “Bosna Vakıfları” kitabı tanıtım toplantısı gerçekleştirilmiş ve “Balkan Vakıfları Bosna Hersek” sergisi düzenlenmiştir. Yine 2018’de 6-13 Temmuz tarihleri arasında Bosna Hersek’te Vakıflar Genel Müdürlüğü hizmetlerinin ve vakıf kültür mirasının tanıtılmasını amaçlayan bir proje gerçekleştirilmiştir. Söz konusu proje, Vakıflar Genel Müdürlüğü personeli ile lise öğrencilerinden oluşan yaklaşık 50 kişilik bir grubun katılımıyla yapılmıştır. 23-29 Temmuz 2023 tarihlerinde Bosna Hersek Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen “Büyüyünce Vakıf Olacağım” Gençlik Projesi kapsamında anlamlı bir iş birliğine imza atılmıştır. Bu kapsamda Vakıflar Genel Müdürlüğü’nden burs alan 14 Türk öğrenci, Saraybosna Vakıflar Müdürlüğü tarafından Bosna Hersek’te bir hafta boyunca misafir edilmiştir. Proje süresince Bosna Hersek’te vakıfların önemi ve faaliyetleri tanıtılarak Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilen eserler gezilmiş ve Srebrenitsa Katliam Anıtı’na ziyaret gerçekleştirilmiştir.

6 RESTORASYON FAALİYETLERİ

Saraybosna’da Ali Paşa Camii ve Ferhadiya Camii’nin yanı sıra; Bihaç Fethiye Camii’nin restorasyonları, hazırlık aşamasında olan işler kategorisinde yer almaktadır. Projesi hazır ve bekleyen işler grubunda yer alan vakıf kültür eserleri ise şöyledir: Morıça Han, Rogatica Arnaudiyâ Camii, Mostar Ali Hoca Camii, Mostar Fatıma Kadın Camii, Mostar Galcici Hacı Murat Sipahi Mescidi, Banja Luka Ferhad Paşa Saat Kulesi. Son olarak restorasyonu devam eden işler başlığı altında dört eser yer almaktadır: Nevesinje Dugalice Camii, Mostar Hacı Bali Camii, Tuzla Behram Ağa Camii ve Mostar Sehovina Opjic Tekkesi.

Prizren şehrinden görünüm (üstte ve karşı sayfada).

Sultan Hüdavendigâr'ın emanetine sahip çıkarken...

Sultan Murat Hüdavendigâr'dan yadigar kimliğiyle Kosova, tarihimizde çok özel bir yere sahip. Vakıflar Genel Müdürlüğü, bu coğrafyadaki vakıf varlığıyla, asırlar öncesine uzanan tarihi ve kültürel bağlarımıza yakışır bir biçimde çok yakından ilgileniyor.

◆ Kosova, Türklere Sultan Hüdavendigâr'ın, Fatih Sultan Mehmet'in emanetidir. 1453 yılında İstanbul'u fethederek Hazreti Peygamber'in (s.a.v.) övgüsüne mazhar olan genç sultanın bir sevdası daha vardır: Kosova. Fatih, dağları, nehirleri ve ovalarıyla bereket saçan bu güzel coğrafyayı Avrupa'ya açılan kapı olarak görür. Genç sultan, gözdesinden çok fazla uzak kalamaz ve İstanbul'un fethinden sadece iki yıl sonra Kosova'yı "kesin" olarak Osmanlı topraklarına katar. Osmanlı'yı bir cihan imparatorluğuna götürecek bu tarihi an, Kosova için de yeni dönemin başlangıcı olur. Burada "kesin" ifadesini kullanmak yerindedir. Çünkü bölge, Sultan Murad tarafından 1389 tarihinde gerçekleşen Birinci Kosova Savaşı sonrasında Osmanlılar tarafından zaten ele geçirilmiştir. Hâlen iç organları Kosova'daki türbesinde gömülü olan Sultan Murad'ın şehit olmasıyla kısa süreli bir bocalama yaşayan Osmanlı, bölgedeki itilafları çözebilmek için zamana ihtiyaç duyar. Nihayet 1455'te Prizren'i Osmanlı topraklarına katan Fatih, burada ilk cuma namazını eda eder. O günden sonra Kosova'nın en büyük Ortodoks kiliselerinden biri olan Prizren'deki Sv. Bogorodica, Cuma Camii'ne dönüştürülür. Artık Kosova'nın Türk ve İslam kimliği ise adım adım belirginleşmeye başlayacaktır.

◆ Bölgede Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından sürdürüne ihya çalışmalarına gelince, 30 Ekim 2012 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kosova Devlet Arşivleri Kurumu arasında; Kosova Cumhuriyeti'nde akarı ve/veya hayratı bulunan vakıflarla ilgili Türkiye'de ve Kosova'da mevcut arşiv belgelerinin ortaya çıkarılıp dijitalize ve transkribe edilmesi, bu belgelerin analizinin ve değerlendirilmesinin yapılması, gerekli olanların İngilizce ve Arnavutçaya çevrilerek Kosova Arşivleri Devlet Kurumu'na teslim edilmesi ve gerekli görülen belgelerin kitap halinde yayımlanması için iş birliği protokolü imzalanmıştır. Vakıflar Genel Müdürlüğü arşiv kayıtlarında yer alan, Kosova'da kurulan vakıflara ilişkin belgeler tasniflenmiş olup, yer adlarına ilişkin güncellemeler yapıldıktan sonra yayın için hazır hale gelecektir.

◆ Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı ev sahipliğinde gerçekleştirilen "Vakıf Mirasımızı Tanı-Gençlik Projesi" kapsamında 27-31 Ağustos 2023 tarihleri arasında Vakıflar Genel Müdürlüğü'nden burs alan 14 üniversite öğrencisi ile iki personelimiz, Kosova'daki Osmanlı vakıf kültürünün ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün güncel faaliyetlerinin tanıtılmasına yönelik bir dizi eğitsel ve kültürel etkinlik düzenlenmiştir.

◆ 26 Temmuz 2024 tarihinde Priştine Pirinaz Camii ile Cakova Mahmutpaşa Camii açılışları Kütür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy, Vakıflar Genel Müdürü Sinan Aksu, Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Ali Erbaş, Türkiye'nin Priştine Büyükelçisi Sabri Tunç Angılı, Bölgesel Kalkınma Bakanı Fikrim Damka, Kosova Kültür, Gençlik ve Spor Bakanı Hayrullah Çeku ve Kosova İslam Birliği Başkanı Naim Tırnava'nın katıldığı törenle ibadete açılmıştır.

Protokolü imzalanmış ve projesi hazır olan işler

◆ **Priştine Buzağı Camii:** 12 Ağustos 2016 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kosova Cumhuriyeti

İslam Birliği Başkanlığı arasında iş birliği protokolü imzalanmıştır. 26 Ocak 2018 tarihinde projesi tamamlanmıştır.

◆ **Vucitirın Gazi Ali Bey Camii:** 12 Ağustos 2016 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı arasında iş birliği protokolü imzalanmıştır. 26 Ocak 2018 tarihinde projesi tamamlanmıştır.

◆ **Cakova Hadım Süleyman Ağa Camii Haziresi:** 7 Nisan 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı arasında iş birliği protokolü imzalanmıştır. 20 Haziran 2018 tarihinde projeleri tamamlanmıştır.

◆ **Gilan Atik Camii:** 7 Nisan 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı arasında iş birliği protokolü imzalanmıştır. 20 Haziran 2018 tarihinde projeleri tamamlanmıştır.

◆ **Rogova Köyü Camii:** 7 Nisan 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı arasında iş birliği protokolü imzalanmıştır. 20 Haziran 2018 tarihinde projeleri tamamlanmıştır.

◆ **İpek Gülfem Hatun Camii:** 7 Nisan 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kosova Cumhuriyeti

İslam Birliği Başkanlığı arasında iş birliği protokolü imzalanmıştır. Projeleri hazırlanmıştır.

◆ **İpek Saat Kule Camii:** 20 Nisan 2018 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı arasında iş birliği protokolü imzalanmıştır. Projeleri Kosova tarafınca hazırlanmıştır.

◆ **Junic Çok Camii:** 20 Nisan 2018 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı arasında iş birliği protokolü imzalanmıştır. Projeleri Kosova tarafınca hazırlanmıştır.

◆ **Novobir Çavuş Camii:** 7 Nisan 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı arasında iş birliği protokolü imzalanmıştır. Projeleri hazırlanmıştır.

Proje aşamasında olan işler

◆ **Mitroviça Müezzin Musluhiddin Camii:** 12 Ağustos 2016 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı arasında iş birliği protokolü imzalanmıştır. Mitroviça Müezzin Musluhiddin Camii'nin koruma projeleri onaylatılmadığı gerekçesiyle Haziran 2018 tarihinde Kosova İslam Birliği tarafından işin ileri bir tarihe ertelenmesi talep edilmiştir. Bu nedenle bu caminin koruma uygulama işi iptal edilmiştir

Hayır hizmetleri

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Yurt Dışına Yapılacak Ayni Yardımlarda Uyulacak Usul ve Esaslar çerçevesinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı arasındaki iş birliği kapsamında, 2014-2024 yılları arasında 51 bin adet kuru gıda kolisi yardım yapılmıştır. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Yabancı Uyruklu Fakir ve Garip Hastaların Muayene, Teshis ve Tedavi Ettirilmesinde Uygulanacak Usul ve Esaslar" çerçevesinde Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı ile yapılan iş birliği gereğince, 2015-2019 yılları arasında 101 hastanın tedavisi tamamlanmıştır.

Fatih'in Gözde Şehrini "Vakıf Diyarı"na Çeviren Eserler

Fatih Sultan Mehmet, İstanbul'u fethettikten sonra hedefini Kosova'ya çevirir. Çünkü genç sultan, bereket saçan bu diyarı Balkanların kalbi olarak görür. Yüzyıllar boyunca Osmanlı'nın adaletli ellerinde zengin bir maneviyatla yoğrulmuş Kosova'da, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edilerek kültür havzamıza katılan eserler...

1- Cakova Küçük Medrese:

Cakova Küçük Medrese'nin protokolü, yurt binası ile birlikte 10 Haziran 2014 tarihinde imzalanmıştır. 28 Temmuz 2018 tarihi itibarıyla restorasyon tamamlanmış olup, Küçük Medrese ile yurt binasının eğitim merkezi olarak tefrişatının Genel Müdürlüğümüzce yapılmasına yönelik protokol çalışması son aşamasındadır. Eğitim merkezi tamamlandığında tüm bölge ülkelerine hizmet edecektir.

3- Cakova Hadım Süleyman Ağa Kütüphanesi:

10 Haziran 2014 tarihinde protokolü imzalanmıştır. 28 Temmuz 2018 tarihi itibarıyla restorasyon tamamlanmış olup, tefrişatı Kosova İslam Birliği Başkanlığı tarafından yapılacaktır.

2- İpek Çarşı (Fetih) Camii:

12 Ağustos 2016 tarihinde protokolü imzalanmıştır. 16 Nisan 2019 itibarıyla restorasyonu tamamlanmıştır.

4- Mamuşa Saat Kulesi:

Mamuşa Saat Kulesi'nin protokolü, çevre düzenlemesini de kapsayacak biçimde 12 Ağustos 2016 tarihinde imzalanmıştır. Yapının restorasyonu, 16 Nisan 2019 itibarıyla tamamlanmıştır.

5- Kosova Prinaz Cami:

Yapının protokolü, 12 Ağustos 2016 tarihinde imzalanmıştır. Restorasyon süreci ise 26 Mart 2020 itibarıyla tamamlanmıştır.

6- Cakova Sefa Camii:

12 Ağustos 2016 tarihinde protokolü imzalanmıştır. 26 Mart 2020 itibarıyla restorasyonu tamamlanmıştır.

7- Surigana Köyü Camii:

2 Haziran 2017 tarihinde protokolü imzalanmıştır. Şubat 2021 itibarıyla restorasyonu tamamlanmıştır.

8- Cakova Kusari (Kusar) Camii:

12 Ağustos 2016 tarihinde protokolü imzalanmıştır. 26 Mart 2020 itibarıyla restorasyon tamamlanmıştır.

9- Rahovec Kuran Kursu:

20 Nisan 2018 tarihinde protokolü imzalanmıştır. 1 Şubat 2021 itibarıyla inşası tamamlanmıştır.

CAKOVA MAHMUT PAŞA CAMİİ: 7 Nisan 2017 tarihinde protokolü imzalanmış ve 10 Nisan 2019 tarihinde restorasyon çalışması başlamıştır. Restorasyonu tamamlanarak 26 Temmuz 2024 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy tarafından ibadete açılmıştır.

PRİŞTİNE ALAADDİN CAMİİ: 12 Ağustos 2016 tarihinde protokolü imzalanmıştır. 10 Nisan 2019 tarihinde restorasyon çalışması başlamıştır. Restorasyonu tamamlanarak 6 Mayıs 2024 tarihinde Vakıf Haftası kapsamında Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan tarafından video konferans bağlantısıyla açılışı gerçekleştirilmiştir.

PRİŞTİNE PRİNAZ CAMİİ: 12 Ağustos 2016 tarihinde protokolü imzalanmıştır. 10 Nisan 2019 tarihinde restorasyon çalışması başlamıştır. Restorasyonu tamamlanarak 26 Temmuz 2024 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy tarafından ibadete açılmıştır.

Balkanların Göller Bölgesi'nde RESTORASYONU TAMAMLANAN ÜÇ İNCİ

1 OHRİ ALİ PAŞA CAMİİ

Ohri Ali Paşa Camisi, 1573 yılında Süleyman Paşa tarafından yaptırılmış, 1823'te Belgrad Veziri Maraşlı Ali Paşa tarafından onarılmıştır. Vezir Ali Paşa Cami Vakfı'na kayıtlı mabedin minaresi, 1912'de Balkan Savaşları sırasında uğradığı bombardımanda yıkılmıştır. Caminin kare plan üzerine oturan tek kubbeli ana mekânı ve üç kubbeli son cemaat yeri, son yıllarda yıkılmaya yüz tutmuştur. Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kuzey Makedonya Cumhuriyeti Ohri Kültür Mirasının Korunması Enstitüsü ve Müzesi Müdürlüğü arasında, 30 Haziran 2015 imzalanan Kuzey Makedonya, Ohri, Ali Paşa Camii'nin Restorasyonuna Yönelik Rölöve, Restitüsyon, Restorasyon, Kalemîşi, Çevre Düzenleme, Mezar Taşı Envanter, Statik ve Tesisat Projelerinin ve Raporlarının Hazırlanması İşbirliği Protokolü ile restorasyon çalışmaları başlamıştır. Çalışmalar, Ohri Kültür Mirasının Korunması Enstitüsü ve Müzesi tarafından hazırlanan ve caminin orijinal halini gösteren belgeler esas alınarak yürütülmüştür. Restorasyon kapsamında caminin duvarları güçlendirilmiş, kubbesi kurşun örtüyle kaplanmış, 32 metrelik minare yeniden inşa edilmiş, mabet orijinaline uygun şekilde kalem işleriyle bezenmiş, mermer şadırvanı ve çevre düzenlemesi yapılmıştır. Tarihî cami, yaklaşık 2,5 yıl süren restorasyon çalışmalarının tamamlanmasının ardından 28 Kasım 2019 tarihinde törenle ibadete açılmıştır.

GIDA, SAĞLIK, EĞİTİM HİZMETLERİ

Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kuzey Makedonya Cumhuriyeti İslam Dini Birliği Başkanlığı arasındaki iş birliği çerçevesinde bu dost ülkeye, 2014-2024 yılları arasında toplam 42 bin adet kuru gıda kolisi yardımı yapılmıştır. Ayrıca 2015 yılından başlayarak 66 hastanın tedavisi tamamlanmış olup, bazı hastaların tedavisi devam etmektedir. Diğer yandan 2015-2018 yılları arasındaki eğitim dönemlerinde, Türkiye'de lisans eğitimi gören Kuzey Makedonya Cumhuriyeti vatandaşı 23 öğrenciye burs yardımı yapılmıştır.

2 MANASTIR HAYDAR KADI CAMİİ

Adı Bitola olarak değiştirilen Manastır şehrinde, çok sayıdaki caminin en önemlilerinden biridir. Cümle kapısı üstünde bulunan kitabesine göre Kanuni Sultan Süleyman döneminde, 1561-1562 yıllarında Kadı Haydar Efendi tarafından yaptırılmıştır. İntizamî bir işçilikle ve karma teknikle yapılan caminin, iki sıra tuğla hatılları arasında tek sıra muntazam işlenmiş kesme taş sıraları ile alması duvar örgüsü kubbe kasnağına kadar devam eder. Üç bölümlü son cemaat yeri, dört mermer sütuna oturan sivri kemerlere sahiptir. Bu üç bölüm kemerlerle ayrılmış olup, her biri sekizgen sağır kasnaklı kubbe ile örtülmüştür. Ortada bulunan iki sütun yanlardakilerden farklı olarak yeşil mermerden olup, diğerleri beyazdır. Bazı sütun başlıkları baklavali olmasına karşılık, ortadaki iki sütunun başlıkları mukarnaslıdır. Caminin kordon silmelerle çerçevelenmiş yayvan kemerli cümle kapısının üstünde, üç satır halinde Arapça bir kitabe yer alır. Niş fazla derin olmayıp, kavsarası iki kat prizma ile taçlanmıştır. Kitabenin üstüne, alınlığın ortasına bir şemse kabartması işlenmiştir. Son cemaat yerinde, yan bölümlerin kible duvarlarında birer mihrapçık bulunmakta, bunlarla kapı arasında da

birer pencere yer almaktadır. Pencereilerin üstlerine yerleştirilmiş olan kare panoların içinde, merkezdeki geçmeli çokgenler etrafında daire şeklinde istiflenmiş, hat sanatı bakımından oldukça dikkat çekici birer yazı görülmektedir. Harim, kare şeklinde olup iç ölçüleri 11x11 metredir. Sağ tarafta, son cemaat yerine bitişik köşede, içeriden geçilen minare kaidesi yer alır. Bu merdivenden, aslında bugün izi kalmayan mahfile de çıkılıyordu. Minare kaidesinin simetrisinde sol köşede harimden geçilen kare biçimli küçük bir hücre vardır. İki mazgaldan hava ve ışık alan bu küçük mekânın hangi maksatla yapıldığı tespit edilememiştir. Caminin harimi, cephelerde üç sıra pencereden ışık alır. Alt sıradaki üçer pencere, mermer çerçeveli ve tuğladan boşaltma kemerlidir. Bunların üstüne de sivri kemerli daha küçük pencereler açılmıştır. Bir silmeden sonra ise daha dar ölçülü iki pencere yer alır. Kible duvarında aynı düzenleme tekrarlanmış, mihrabın arkasına gelen yerde pencere açılmamıştır. 12 kenarlı olan kubbe kasnağında bir dişi pencere bulunmaktadır. Kare mekândan kubbeye geçişte tromplar kullanılmıştır. Bunların yarım kubbecikleri dilimli, duvarlarla köşelerdeki başlangıçları mukarnaslı pandantiflerle bezenmiştir. Caminin içindeki üsluba tezat, bazıları resimli kalem işleri 19. yüzyıla aittir. Mahfile minber kaldırılmış, mukarnaslı mihrap ise durmaktadır. Minare, pabucun bitimi ve gövdenin başlangıcına işaret eden bileziğe kadar kesme taş kitlesiyle kalmıştır. Bilezikten yukarıya yıkılmış veya yıktırılmıştır. 1910 yılında Sultan Reşad'ın Manastır'ı ziyaretinden önce şehrin bütün camileriyle birlikte büyük bir ihtimalle Haydar Kadı Camii de restore edilmiştir. Caminin iç dekorasyonu da bunu göstermektedir. Osmanlı Devleti'nin 1912'de Manastır'dan çekilmesiyle cami bakımsız kalmış ve kubbenin kurşun örtüsü çalınmıştır. Daha sonra cami, Manastır'da toplanmış bazı mezar taşları ile lahitler için bir depo haline getirilmiştir. Manastır Haydar Kadı Camii, Aralık 2012 tarihinde imzalanan protokol uyarınca, yaklaşık dört yıl süren restorasyon çalışmalarının tamamlanmasının ardından, 4 Kasım 2016 tarihinde törenle ibadete açılmıştır.

3 MANASTIR HACI MAHMUT BEY CAMİİ

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restorasyonu tamamlanan Hacı Mahmut Bey Camii, 16. yüzyılın ilk yarısında Subaşı Hacı Mahmut Bey tarafından inşa edilmiştir. Arşiv belgelerinden edinilen bilgilere göre cami, medrese ve handan oluşan külliye yapılarından cami ve han ayakta kalmıştır. Cami, Dragor Nehri'nin kuzey kıyısında, önceden Çıkrıkçılar Çarşısı olan, bugün ise Balıkçılar Pazarı olarak bilinen çarşının yakınlarında bulunmaktadır. İnşasında taş ve tuğla malzemenin hâkim olduğu caminin minaresi, 1994'te meydana gelen depremde yıkılmıştır. Caminin geniş çaplı ilk onarımı, 1875-1876 yıllarında gerçekleştirilmiştir. 1925'te küçük çaplı onarım yapılan caminin kuzeydoğu, güneydoğu ve kuzeybatı cephelerine mesnetlenen 13 dükkân inşa edilmiştir. Tarihî yapı, restorasyon çalışmalarından sonra özgün işlevine ve görünümüne kavuşarak yeniden kullanıma hazır hale getirilmiştir. Bu kapsamda camideki sıva rasparları yapılmış, beden duvarları ve kubbe etekleri ile kubbe kasnağı güçlendirilmiş, özgün taş döşemeleri tekrar kullanılmak üzere numaralandırılarak korumaya alınmıştır. Ayrıca caminin temelleri ve kubbesi güçlendirilmiş, duvarlardaki boşluklara enjeksiyon yapılmıştır. Hasarlı olan son cemaat çatısı yeniden yapılmış, ana kubbe ve duvarlardaki kalem işleri ile ayet ve hadis bezemeleri tamamlanmıştır. Numaralandırılarak

sökülen taş döşemeler yerlerine konulmuştur. Ahşap pencere doğramaları ile kapılar yerlerine yerleştirilmiş, eski fotoğraflardan yararlanılarak mermer minber tümlenmiş, bahçe avlusunda minareden sökülen mermer şerefe korkuluklarının sergileneceği açık hava sergi alanı oluşturulmuş, ısıtma ile aydınlatma imalatları yapılmış, iç mekâna halı serilerek yapının şerefe kısmına kadar yıkık olan minaresi tamamlanmıştır. Son olarak peyzaj projeleri doğrultusunda kazı, kot düzenleme, yürüyüş yolları, sulama tesisatı, şadırvan, tiyatro, bitki ve çim alan ile aydınlatma imalatları bitirilmiştir. Hacı Mahmut Bey Camii'nin restorasyonu, 2023 yılında tamamlanmıştır.

Manastır şehrinde restorasyonu devam eden diğer işler ise şöyledir: Koca Kadı Camii ile Hacı Mahmut Bey

Camii bitişigindeki han ve dükkânlar. Ayrıca 1 Nisan 2015 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Kuzey Makedonya Cumhuriyeti İslam Dini Birliği Başkanlığı arasında Üsküp'te bulunan İsa Bey Camii ve Yahya Paşa Camii'nin restorasyonlarına yönelik rölöve, restitüsyon, restorasyon, kalem işi, çevre düzenleme, statik ve tesisat projelerinin ve raporlarının hazırlanması ile restorasyon ve konservasyon uygulama işi işbirliği protokolü imzalanmıştır.

Belgrad'dan Yeni Pazar'a Vakıf Hizmetleri

Vakıflar Genel Müdürlüğü, Sırbistan Cumhuriyeti'ndeki faaliyetlerini üç ayrı gruptaki hizmet kalemleriyle yürütüyor. İşte, imzalanan protokollerden proje aşamasında olan çalışmalara kadar iki ülke arasındaki iş birliğinin detayları...

Anlaşmalar

◆ 10 Ekim 2017 tarihinde Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti arasında Belgrad Vakıf Hamamı'nın restorasyonu için iş birliğine yönelik mutabakat zaptı imzalanmıştır.

◆ 11 Ekim 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Racka (Raška) Belediyesi arasında, Racka Kaplıca Hamamı'nın restorasyonu için iş birliğine yönelik mutabakat zaptı imzalanmıştır.

◆ 11 Ekim 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Yeni (Novi) Pazar Belediyesi ve Sırbistan Meşihatı arasında Yeni Pazar İsa Bey Hamamı'nın restorasyonu için iş birliğine yönelik niyet beyanı imzalanmıştır.

Protokoller

◆ 18 Ocak 2019 tarihinde Belgrad Vakıf Hamamı'nın restorasyonu için iş birliğine yönelik olarak 10 Ekim 2017 tarihinde imzalanan mutabakat zaptına dayanarak hazırlanan iş birliği protokolü, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Sırbistan Cumhuriyeti Hükümeti arasında imzalanmıştır.

◆ Kasım 2017'de Racka Kaplıca Hamamı'nın restorasyonu ile ilgili iş birliği protokolü, Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Racka Belediyesi arasında imzalanmıştır.

◆ 23 Kasım 2017 tarihinde Yeni Pazar İsa Bey Hamamı'nın restorasyonu ile ilgili iş birliği protokolü, Vakıflar Genel Müdürlüğü, Sırbistan Cumhuriyeti İslam Birliği Meşihatı Başkanlığı ve Yeni Pazar Belediye Başkanlığı arasında imzalanmıştır.

Restorasyonlar

◆ Belgrad Vakıf Hamamı'nın restorasyonu için proje konusunda mutabık kalınmış, fakat projenin sonraki aşamalarının Sırbistan yasaları gereğince bir Sırp şirketi ile iş birliği çerçevesinde gerçekleştirilmesi gerektiği; bu doğrultuda söz konusu aşamaların mevcut protokole ek başka bir protokol ile ayrıntılı olarak belirlenmesi gerektiği ifade edilmiştir. Uygulamaya, restorasyon projesi Koruma Kurulu tarafından onaylandıktan sonra ihaleye çıkılarak başlanacaktır. Restorasyon çalışmasına başlama tarihi henüz öngörülememektedir.

◆ Yeni Pazar İsa Bey Hamamı'nın restorasyonu için proje aşaması tamamlanmış olup Sırbistan makamlarının görüşü beklenmektedir.

ASIRLARI AŞAN DOSTLUK

Türkiye ile Karadağ Cumhuriyeti arasındaki ilişkiler, köklü bir geçmişe dayanıyor. 1392'den itibaren, o zamanlar "Budua" olarak bilinen Budva şehri de dahil olmak üzere bölgenin büyük bir bölümü, Venedik Cumhuriyeti tarafından kontrol ediliyordu. Venedik topraklarının merkezi, Kotor Körfezi'ydi. Venedikliler, Karadağ siyasetini elinde tutan valilerle ülkeyi elinde tutuyordu. Osmanlı'nın Balkanlarda egemen olmasıyla Karadağ'ın geniş kısmı, 1496'dan 1878'e kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun idaresi altına girdi. 15. yüzyılda Osmanlı'nın fethi ile birlikte İşkodra Sancağı'na katılan Karadağ, 1514-1528 yılları arasında ayrı bir özerk sancak olarak var oldu. Ayrıca Eski Hersek Bölgesi de Hersek Sancağı'na bağlıydı. O dönemde Karadağ, Osmanlı İmparatorluğu içinde Karadağ klanlarının belirli kısıtlamalardan kurtulmasına izin veren benzersiz bir özerklik biçimi geliştirdi.

İhtiyaç Sahiplerine Uzanan Yardım Eli

Vakıflar Genel Müdürlüğü, Karadağ'daki faaliyetleri kapsamında ihtiyaç sahiplerine binlerce koli gıda yardımı yapmış; ülkedeki fakir ve garip hastalara muayene, teşhis ve tedavi hizmeti sunarak Osmanlı'dan miras vakıf şartı gereğini yerine getirmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, Balkan ülkelerinde gerçekleştirdiği hayır hizmetlerini Avrupa'nın çiçeği burnunda ülkesi Karadağ'da da sürdürmektedir. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Yurt Dışına Yapılacak Aynı Yardımlarda Uyulacak Usul ve Esaslar çerçevesinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Karadağ İslam Birliği Başkanlığı arasındaki iş birliği kapsamında; 2021 ile 2024

yılları arasında, -her yıl ikişer bin olmak üzere- toplamda 8 bin adet kuru gıda kolisi yardımı yapılmıştır. Ayrıca Vakıflar Genel Müdürlüğünce Yabancı Uyruklu Fakir ve Garip Hastaların Muayene, Teşhis ve Tedavi Ettirilmesinde Uygulanacak Usul ve Esaslar çerçevesinde yapılan iş birliği gereğince 2018 yılında bir hastaya tedavi yardımı yapılmıştır.

Bulgaristan Diyaneti Başmüftülüğü'ne Destek

Hem tarihsel hem de sayı bakımından önemli bir vakıf birikimi bulunan Bulgaristan'daki eserlerin iadesi için izlenen süreçte yeni bir aşamaya gelindi. Bulgaristan Dinler Kanunu uyarınca el konulan vakıf mallarının sahipliği hususunda ülkemizden belge talep eden Bulgaristan Diyaneti Başmüftülüğü'ne gerekli destek verildi.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün Bulgaristan'daki faaliyetleri kapsamında 10 Ağustos 2012 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Diyanet İşleri Başkanlığı arasında Balkan ülkelerinde akar ve/veya hayratı bulunan vakıfların Türkiye'de ve ilgili ülkelerde mevcut arşiv belgelerinin ortaya çıkarılıp dijitalize ve gerektiğinde transkribe edilmesi, vakıf envanterinin oluşturulması, belgelerin analiz ve değerlendirilmesi

yapılarak gerekli olanların çevrilmesi, yapılacak paket bilgisayar programına işlenmesi, lüzumlu görülenlerin bir kopyasının ilgili ülkelere tevdi edilmesine ilişkin protokol imzalanmıştır.

Bulgaristan Müslümanları Başmüftülüğü'nün talebiyle Varna (Provadia) Sarı Hüseyin Camii ve Yambol (Yanbolu) Eski Camii restorasyonlarına yönelik protokol çalışmaları devam etmektedir.

KURU GIDA YARDIMI

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından Yurt Dışına Yapılacak Aynı Yardımlarda Uyulacak Usul ve Esaslar çerçevesinde Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Bulgaristan Cumhuriyeti Müslümanlar Diyaneti Başmüftülüğü arasındaki iş birliği kapsamında 2022 yılında 4 bin adet kuru gıda kolisi gönderilmiştir.

İşkodra'nın En Büyük Camisi İhya Edilecek

İşkodra şehrindeki Osmanlı döneminden kalma Kurşunlu Camisi, Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından restore edildikten sonra ibadete açılacak. Tarihî camide yürütülen çalışmalar, imzalanan protokolün gereği olarak devam ediyor.

Kurşun kaplı kubbesinden dolayı halk arasında Kurşunlu Camii olarak bilinen tarihi yapının asıl ismi, banisine nispetle Buşatlı Mehmet Paşa Camii'dir. İşkodra Kurşunlu Camii, yüksek kubbeli yapısı ve şirin avlusu ile karakteristik bir Osmanlı eseridir. 1773-1774'te inşa edilen ata yadigarı, uzun yıllar ülkenin en büyük camisi olarak hizmet vermiştir. Rozava Kalesi'nin aşağı eteklerinde, Drini, Kir ve Boyna nehirlerinin kesiştiği noktada, bugünkü şehir merkezinin güneydoğusunda yer alan cami, 1948'de kültürel anıt ilan edilmiştir. Halen Arnavutluk'tun en büyük İslam mabedi olan yapı, revaklı

harim avlusu olan tek cami örneğini teşkil etmesi açısından Balkanlardaki benzerlerinden farklı bir yere konumlandırılmaktadır.

Bütünyle taştan inşa edilmiş olan camide dikkati çeken unsurlardan biri de yapıya sonradan eklendiği anlaşılan dikdörtgen planlı ve güneybatı cephesi iki yuvarlak kemer açıklıklı türbesidir. Kurşunlu Camisi, inşa edilışinden bugüne kadar geçen sürede, birtakım yapısal ve mimari değişikliklere uğramıştır. 1967 yılında minaresi yıkılan cami, çeşitli dönemlerde atıl kaldıktan sonra Kasım 1990'da kapılarını tekrar ibadete açtı. Bölgedeki nehirlerle açılan

sulama kanallarının meydana getirdiği taşkınlar yüzünden avlusundaki Osmanlı kabirleri haftalarca sular altında kalan camide geniş çaplı restorasyon çalışması yapılmaktadır.

Arnavutluk Başbakanı Edi Rama'nın Ocak 2021'de Türkiye'ye gerçekleştirdiği resmî ziyarette, Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy ile Arnavutluk Kültür Bakanı Elva Margariti tarafından imzalanan protokol kapsamında yapılan restorasyon çalışmalarında geçirimsizlik perdesi ve taşkın koruma imalatları tamamlanmış olup, çevre düzenleme imalatları devam etmektedir.

Saraybosna şehri, sancak beyi merkezidir. Bosna eyaletinin sahip olduğu 773 adet büyük kalenin toplam 12 bin askeri vardır. Hepsisi, mal defterdarından belirli ulufe ve vazifelerini alırlar. Şeri hâkimi, 500 akçe ile molladır. Nahiyelerinden kadısına her sene 40 kese geliri olur. Paşasına ise adalet üzere 200 bin kuruş verilir. Ama Seydi Ahmet Paşa gibi olan 400 bin kuruş dahi gelir sağlar. Şeyhülislâm, nakibüleşrafı, dizdar ağası, sipah kethüda yeri, kapı kulu serdari, Budin yeniçerilerinin ağası, cebeciler serdari, topçular serdari, gümrük emini, muhtesib ağası, bâcdârı, mimar başısı ve şehir su başısı vardır. Haraç emini ağasının sözü üzerine, Bosna eyaletindeki 73 bin adet reayadan yıllık cizye alınıp, 173 parça kaleye mevâcib verirler. Bir yetkili de muhzirbaşısıdır ki şeriat tarafından tayin olduğundan şehir halkı arasında itibarı yüksektir. Şehir emini ile şehir kethüdasının da bütün esnafa; tüccar, âyan ve eşrafa sözü geçer. Şehir kethüdasının defteri mucibince Saraybosna şehri toplam 400 mahalledir. 10 mahallesi Sırp, Bulgar ve Eflak reayasıdır. İki mahalle Yahudisi vardır. Rum, Ermeni ve Frenkler ise buralarda gelip geçici olduğundan mahalleleri yoktur.

177 mihrap ibadet yeri vardır. 77'sinde cuma namazı kılınır. Yukarı kaledeki Sultan Paşa Camii, küçük, faydalı, güzel bir camidir. Aşağı şehirdeki Ferhad Paşa Camii, kurşun ile örtülü, aydınlık bir camidir. Şehrin ortasında, saat kulesi olan yerde ise Hüsrev Paşa Camii yükselir. Bu cami, gündüz ve gece bol cemaat ile tamamen doludur. Zira şehrin kalabalık yerinde olup, bir minareli, tamamen kubbeli ve kurşunlu eski bir camidir. Süleyman Han devri beylerinden biri yaptırmış olup, savaş malından yaptırılmış ruhani bir camidir. Vakıfları gayet kuvvetli olduğundan mütevellisi, vakıf tarafından cemaate Bosna diyarının şiddetli kışında, imaret kazanları kadar büyük kazanlarla sular kaynatıp bütün musluklardan sıcak su akıtır. Bütün namaz kılanlar bu sıcak su ile abdest alıp, ibadet ettikçe hayır sahibi Hüsrev Paşa'ya hayır dualar ederler. Birkaç camide böyle sıcak sulu musluklar vardır. Gazi Ali Paşa Camii ile İsa Paşa Camii, içinde bulunup ibadet ettiğimiz mihrablı, minberli, minareli, tarihli müzeyyen

Bosna diyarına methiye düzmek evladır

Seyahatname'sini, meraklı, dikkatli gözlemleri ve renkli anlatımıyla bir şaheser kılan Evliya Çelebi, Balkan tarihi ve coğrafyasına da ışık tutuyor. Sevimli seyyahımız; Saraybosna, Üsküp, Manastır, Filibe ve Priştine gibi şehirlerde hayır sahiplerinin inşa ettirdiği mekânları, her zamanki renkli üslubuyla anlatıyor.

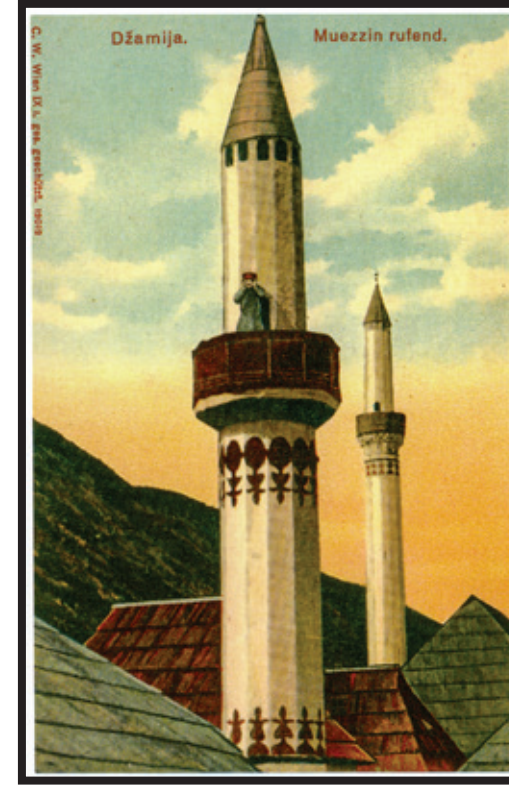
camilerdir. Ayrıca yüz adet mescit ve buk'aları (İslam dünyasında türbe, zaviye ve özellikle eğitim yeri için kullanılan terim) vardır. Bunlardan en çok cemaati olanı Hünkâr Köprüsü başındaki Hacı Osman Buk'ası'dır. Yine birçok müderris ve müfessirleri mevcuttur. Medreselerinin hepsinden büyüğü ve teşkilatlısı, Gazi Hüsrev Paşa Medresesi'dir.

Bosna'da sekiz yerde Hazret-i Kur'an ezberlenir ve yedi kıraat üzere öğretilir. Ama hafızı azdır. Özellikle yüksek tabakalı ve büyük vakıfları olan dârülkur'âları yoktur. Lakin ulu camilerinde Kur'an okutan şeyhler vardır. Yörede 10 ayrı yerde hadis ilmi görülür. Hünkâr Camii'nde, Ferhadiye, Hüsreviye, Koca Ali Paşa ile İsa Bey'de ve diğer bazı yerlerde şeyh muhaddisler vardır. Ama özel olarak kubbeli dârül-hadis yapılmamıştır. Çocuklar için 180 yerde mektep ve eğitim yeri vardır. Her caminin bir mektebi hizmet verir. Temiz, olgun

çocuklara vakıf tarafından giyecek verilir. 47 adet derviş tekkesi bulunur. Mevlevi tekkesi, Malaçka Nehri kenarında, cennet bağı gibi bir yerde olup semahane ve meydanlı, 70-80 adet fukara odalı, mutriban mahfelli, yemek yeri olan bir Celâleddin Rumi tekkesidir. Şeyhi ilim sahibi dervişlerden duası kabul olunan bir zattır. Neyzen başısı derviş, hattat Mustafa gayet güzel yazı yazar.

Saraybosna şehrinin içinde 110'dan fazla hayat suyu akıtan çeşme vardır. Hiç birinin musluğu yoktur. Devamlı akmaktadırlar. Ayrıca akar suları da çoktur. Ama Karadağ tarafından gelen su, sanki hayat suyudur. Saraybosna'da, bilginlerinin söylediklerine göre şehir içinde bin 60 adet pınar ile tatlı kaynağı vardır. Günahı söyleyene... Sebilhaneleri de bir o kadar boldur. 300 adet yerde Kerbelâ şehitleri aşkına, su dağıtan sebilhaneleri vardır. Çoğu çarşı ve pazar içindedir. Ferhat Paşa, Hüsrev Paşa,

Osmanlı döneminde Saraybosna'da açık hava pazarı.

Viyana menşeli biri çizimde Bosna Hersek'te minareler (üstte). Blagay'daki bir tekkede şark köşesi (üstte, sağda). Evliya Çelebi (altta).

BOSNA HERSEK'TE OSMANLI ESERLERİ PROJESİ

Evliya Çelebi'nin İzinde: Bosna Hersek'te Osmanlı Eserleri Projesi'nin tanıtımı, Uluslararası Saraybosna Üniversitesi (IUS) Balkan Araştırmaları Merkezi'nin Saraybosna'daki kampüsünde gerçekleştirildi. Projeyle Türk kurum ve kuruluşları tarafından onarımı yapılanlar başta olmak üzere Bosna Hersek'teki Osmanlı dönemi eserlerinin turizme kazandırılması hedefleniyor. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün de destek verdiği projeye ilgili detayların bulunduğu www.evliyaninizindebosna.com sitesinde, Osmanlı dönemi ve sonrasına ait eserler ile Bosna Hersek'in doğal güzelliklerine dair bilgilere de ulaşılabilir.

Murat Paşa, Gazi İsa Bey ile diğer ileri gelen kimselerin güzel sebilleri vardır. Bosna diyarının nehirlerine methiye düzmek evladır. Bu saray şehrinin ortasından akan Malaçka Nehri, Dona yaylalarından, Maçkosa ve Mukra dağlarından toplanıp akarak şehir içinde Hünkâr Köprüsü altından geçip, iki saat aşağıda Saray Nehri'ne karışır. Saray Nehri de kible ve güney tarafında Konlıça, Lipte, Biyelmek ve Hersek dağlarından gelip aşağıda Sava Nehri'ne karışır. Bölgede 700 adet su kuyusu vardır. Kışın bazı sular donduğundan, bu kuyuları kullanırlar. Bosna halkı tabiat

sahibi olup, kış günleri faydalıdır diye bu kuyu sularını içer. 176 adet su değirmeni günlük yaşamı kolaylaştırır. Şehrin alt ve üst kısımlarındaki sular birbirine akıp değirmenleri döndürürler. Bir gecede 50 kile buğdayı kendi kendine öğütüp ince un yaparlar. Bütün caddelerinde değirmenleri vardır.

Beş adet iç açıcı hamamı vardır. Hünkâr Hamamı, hepsinden aydınlık ve hoş bir binadır. 670 kadar da hanedan hamamları vardır. Zira her evde soba bulunur. Hele âyan ve büyüklerinin evlerinde mükellef birer hamam mevcuttur. Ben dahi birçok hanedan hamamına girip, sefa etmişimdir. Üç yerde kervansaray görülür. Gelen, giden kimseler parasız misafir olurlar. 23 adet de mamur, güzel, hak gibi hanları vardır. Bunlardan çarşı içindeki Hacı Beşir Hanı meşhurdur.

Saraybosna çarşısı gayet şirin ve tertipli yapılmış olup, Halep ve Bursa şehirleri gibi kat kat örtülüdür. Lakin üzerleri kâgir değildir. Tamamen kalın direklerle örtülüdürler. Caddeleri temiz ve kaldırım döşeli olup, şirin ve kâgir yapı bir de bedesteni vardır. Bütün Hint, Sind, Arap, Acem, Leh ve Çeh (Osmanlı kaynaklarında, bugünkü Çekoslovakya'nın Bohemya, Moravya ve özellikle Slovakya kesiminde yaşayan halkı ifade eder) malları burada bulunur. Hatta Dobra ve Venedik bu şehre yakın olduğundan Zadra, Şebenik ve İspelet'ten bu şehre iki günde beygirlerle çok miktarda çeşitli elbiseler, kumaşlar getirip satarlar. Çukacılar Çarşısı, Gazzazlar Pazarı, Kazancılar Pazarı, her zanaata hareketli ve şenliklidir.

“Osmanlı, Balkanlarda İslam’ı zorla kabul ettirmeye hiçbir zaman başvurmamış, gayrimüslimlerin kendi hukuki ve kültür düzeniyle idare edilmesine de müsaade etmiştir,” diyen merhum tarihçi Prof. Dr. Kemal Karpat’ın yazılarından ve konuşmalarından derlediğimiz içeriği söyleşi formatında sunuyoruz.

“Balkan Müslümanları, Türkiye’yi Vatan Saymayı Sürdürüyor”

Balkanlarda İslam’ın yayılması hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Şüphesiz ki İslam’ın Balkanlarda yayılması ve gelişmesi, diğer bölgeler göz önünde bulundurulduğunda oldukça özel koşullar altında ve uzun sürede vuku bulmuştur. Bölgeye 13. yüzyılda 60-70 bin Türkmen’in Babadağ kasabasını kuran Saltuk Baba önderliğinde başlayan Müslüman göçü, ancak Osmanlı döneminde 15. yüzyılda kök salmıştır. Bölgenin uzun yıllar süren İslamlaşma süreci fetih ve zorlama yoluyla değil, büyük ölçüde ihtida yoluyla olmuştur. Ayrıca Balkanlarda İslam, bölgenin gerek Güney Doğu Asya’dan gerekse de Orta Asya’dan çok farklı siyasi, kültürel ve tarihî bir geleneğe sahip toplum ile karşılaşmasından kaynaklı olarak Balkan toplumlarının özelliklerini de göz önünde tutarak gelişmiştir.

Doğu Avrupa’da insanları İslamla buluşturan nedenler nelerdir?

Balkanlarda İslam’ın yayılışını ve varlığını esaslıca kavrayabilmek için başlıca üç ana dönemin tarihî, siyasi ve sosyal gelişmelerini göz önünde tutmak gerekmektedir. Bunlardan ilki, çeşitli Türk veya Türki kökenli kavimlerin daha 4. yüzyılda Balkanlara gelişidir. İkinci gelişme, İslam’ın Osmanlı zamanında Balkanlara gelişi ve yayılmasıdır. Nihayet üçüncü ve son gelişme ise 20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren çeşitli Müslüman grupların Batı Avrupa’ya göçleri ve bu göçlerin bölgede yarattıkları sorunlar ve bu sorunların muhtemel sonuçlarıdır. Bu üç gelişme, ayrı tarihlerde ve değişik koşullar altında gerçekleşmişse de doğrudan veya dolaylı olarak birbirlerini etkilemişler ve çeşitli sonuçlar yaratmıştır.

Balkan halklarının Osmanlı’ya bakış açısı nasıldı?

Osmanlı’nın Balkanlarda nasıl kendine has bir kültürü olan bir

toplumla karşılaştığını ve İslam’ın bunlardan nasıl etkilendiğini daha iyi anlamak için bölgenin kültürel ve dinsel yönünün iyi anlaşılması; insanların doğayla kaynaşarak nasıl başka yerde bulunmayan bir kişilik oluşturduğunun bilinmesi gerekmektedir. Kolay geçit vermez dağları, ovaları, suları, sert kışları ve her tarafı yeşillik ve çiçek dolu bahar ve yazlarıyla Balkanlar, insanları dünyanın diğer bölgelerinden tecrit ederek, özünü koruyarak bir insan meydana getirmiştir. Roma-Bizans etkisiyle bölgeye yayılan Hristiyanlığa ısınamamışlar ve Hristiyanlığı ancak eski inançlarının (Pagan) birçok özelliğiyle kaynaştırarak kabul edebilmişlerdir. İslam ise bu halkların özlerini korumaya fırsat vermiş ve bölge toplumları Bizans, Roma, Sırp, Yunan istilacılarına karşı eski kimliklerini korumak için Müslümanlığı kabul etmişlerdir.

Balkan Müslümanlarının toplumsal yapısından bahsedebilir misiniz?

Balkan toplumunun önemli bir kısmı, doğdukları yurtlarında Müslümanlaşarak Osmanlı Devleti’nin gerçek tebaası olmuşlardır ve devleti içselleştirmişlerdir. Batıdan gelen Haçlıların kurduğu feodal rejimi kaldıran Osmanlı, bilhassa Hristiyan halkın üzerindeki ağır ekonomik ve sosyal yükü yok etmiştir. Genel olarak bugün Balkanların 10

ülkesinde yaşayan Müslümanlar, takriben 55 milyon Balkan nüfusunun yüzde 10-30’unu oluşturmaktadır. Eğer 1878, 1912-1918 ve 1930-1955 senelerindeki Müslüman nüfus göçleri olmasaydı, -ki çoğu zorlama ile olmuştur- Balkanlardaki Müslüman nüfusun sayısı çok daha yüksek olacaktı.

Balkan Müslümanları, geçmişte Türklere hissettikleri kültürel ve dinî yakınlığı halen korumaktadır. Bunun nedeni nedir?

Balkan Müslümanları, Türklere karşı etnik farkların yarattığı bazı küçük bölüşmelere rağmen Türkiye’yi “vatan” saymaya devam etmektedirler. Bu da kuşkusuz ki Osmanlı’nın cemaat psikolojisinden ve kültüründen kaynaklanmaktadır. Balkan Müslümanları, İslamlaşma öncesi etnik kimliklerini, dillerini ve hatta birçok âdetlerini koruyarak Osmanlı zamanında yaratılan bir cemaatin üyesi oldukları için bu üyeliğin yarattığı ruh ve kültüre uyarak birbiriyle anlaşabilmiş ve kaynaşabılmışlardır. Osmanlı zamanında oluşan bu cemaat ruhu ve kültürü Türkiye’de de hâkimdir. Onun için Balkanlardan ve eskiden Osmanlı idaresinde bulunmuş Kafkasya gibi topraklardan Anadolu’ya göç edenler, Anadolu halkı ile kaynaşmış ve bugünkü Türkiye toplumunu yaratmışlardır.

Osmanlı, ahalisinin çoğunluğu Ortodoks Hristiyan olan Balkanlarda kendi düzenini kurmayı nasıl başarmıştır?

Bunu başarmak, ancak pratik-pragmatik bir zihniyetle mümkün olabilirdi ve öyle de olmuştur. Osmanlı idaresi, yani bir çeşit Ottoman commonwealth’i (Osmanlı tarzı ortak zenginlik) yaratarak hem Hristiyanları hem de Müslümanları bir arada yaşatarak, Balkanlarda ve Anadolu’da kendine has özelliklere sahip bir Müslüman toplumu cemaati yaratmayı başarmıştır. Bununla beraber Osmanlı’nın ilk olarak Balkanlara İslam’ı yaymak için girmediklerini de belirtmek gerekir. Osmanlı Balkanlarda hâkimiyet kurmak, gelir sağlamak ve yüksek seviyedeki kumandanları mal-mülk sahibi yapmak gibi pratik amaçlar için gitmiştir ama aynı zamanda İslam olan kültürünü de bölgeye taşımıştır.

Vakıf medeniyetinin Balkanlarda kurumsallaşmasını sağlayan hoşgörü iklimini detaylandırabilir misiniz?

Osmanlı kendisine destek olacak bir grup yaratmak için Balkanlarda Anadolu Müslümanlarını iskân ettirmiş; Balkanlardaki birçok İslami harekete, kurumlara (vakıf, medrese) hoş gözle bakmış ve bunları İslami hukuk (kaza) sistemiyle desteklemekle beraber gayrimüslimlerin -ceza, güven, vergi hariç- kendi hukuki ve kültür düzeniyle idare edilmesini de kabul etmiştir. Osmanlı, Balkanlarda İslam’ı zorla kabul ettirmeye hiçbir zaman başvurmamıştır. İspanya’da İslam, Hristiyanlık ve Yahudilik, 8.-15. yüzyıllarda karşılıklı kabul, saygı ve barış içinde yaşamışlardır. İleri bir medeniyet düzenini Katolik krallar zorla ortadan kaldırmış ve Müslümanlarla Yahudileri yerlerinden sürmüştür. Eski yerlerinde kalmayı başaran on binlerce Müslüman ise zorla Hristiyanlaştırılmıştır. Bir keresinde kral, 4 bin Müslümanı bir araya getirip sözde vaftiz ederek Hristiyan olduklarını ilan etmiştir. Bu çeşit bir olayın Osmanlı’da hiçbir zaman gerçekleşmediği rahatlıkla söylenebilir.

Arnautluk’a Bağlı Ergiri’de Osmanlı stili evler.

Yüzyılların Perspektifinden KARADAĞ VAKIFLARI

Günümüzde doğal ve tarihi güzellikleriyle insanları cezbeden Karadağ'ı ziyaret edenler, zengin bir vakıf kültür çeşitliliği ile karşılaşılıyor. Öyle ki ülkede, Osmanlı sınırları içindeyken tam 222 adet vakıf yapısı inşa edilmişti.

Podgoritsa'nın Tuzi kasabasında bulunan Nizam Camii ve Şehitliği.

VAKIF KAYITLARI ARŞİVİ

Yakın zaman önceye kadar Karadağ'da bulunan, Osmanlı bakiyesi 222 vakıf yapısından ne yazık ki sadece 137'si ayakta kalmıştır. Bugün bu eserlere ait vakfiye, sair hüccet, berat, ilam ve atama kayıtları gibi belgelerin izini, Vakıflar Genel Müdürlüğü Vakıf Kayıtları Arşivi'nde sürmek mümkündür. Karadağ'daki vakıflara dair sınırlı sayıda belgeler üzerinde yaptığımız araştırmada, özellikle hurufat kayıtlarına, şahsiyet kayıtlarına ve az sayıda vakfiyeye ulaşılmış bulunuyoruz.

Günümüzde Balkanların saklı cenneti olan ve doğal güzellikleriyle insanı cezbeden Karadağ, asırlar boyunca Osmanlı İmparatorluğu'nun hâkimiyeti altında kalmıştı. Böylesine uzun bir süre koca bir imparatorluğun himayesi altında kalmak, elbette ciddi bir kültür etkileşim anlamına geliyordu. Karadağ camileri, saat kuleleri, hamamları, türbeleri, çeşmeleri ve daha nicesiyle bir Osmanlı şehrine ait olabilecek tüm eserleri içinde barındırıyordu. İmparatorluğun izi, neredeyse her yerdedi. Bu iz sürüldüğünde karşılaşılabileceğimiz en önemli yapılardan biri de vakıflardı. Mehmet Zeki İbrahimgil ve Hamza Keleş'in hazırladığı "Balkan Ülkelerinde Osmanlı Eserleri Üzerine İstatistiki Değerlendirme" başlıklı makaleye göre Karadağ'da, Osmanlı İmparatorluğu sınırları içindeyken tespit edilebilen 222 adet vakıf yapısı inşa edilmişti. Bu

yapıların 124'ü dinî, 34'ü eğitim için ayrılmış yapılar, 28'i sosyal yapılar, 28'i ticari yapılar, sekizi ise askerî yapılardan oluşuyordu.

İslam medeniyetinin Orta Çağ'da gerek felsefede gerek tıpta gerekse astronomi ve matematikte Batı'ya model teşkil ettiği bilinmektedir. "Tarihçilerin Kutbu" olarak anılan Prof. Dr. Halil İnalcık'ın bahsettiği üzere Amerikalı bir araştırmacı olan H. J. Liebesney, Hristiyan dünyasının vakıf kurumunu da taklit etmiş olabileceğini ileri sürmüştür. Hatta Osmanlı vakıf müessesesi, Avrupa'da kapitalist sistemin temel taşı oluşturulan korporasyon sistemine zemin hazırlayarak önemli bir ekonomik gelişimin temelini oluşturmuştur.

Prof. Dr. Rahman Ademi de Osmanlı vakıf müesseselerinin Karadağ'da gayrimüslimler tarafından örnek alındığını belirtmektedir. Günümüz

deyimiyle "filantropi" gibi kavramlar, vakıf müessesesinin Karadağ'daki yansımalarına bir örnektir. Karadağ'da kurulmuş bazı cemiyetler, Osmanlı vakıf sisteminde belediye işlerini idare eden avarız vakıfları gibi eylemler yürütmüştür.

Podgoritsa'nın İncisi: Osmanagiç Camii

Karadağ'ın başkenti Podgoritsa, Osmanlı döneminde hem önemli bir ticaret merkezi hem de pek çok vakıf eserin inşa edildiği bir bölgeydi. Şemseddin Sami tarafından yazılan "Kâmûsü'l-A'lâm" isimli ansiklopedide, Osmanlı döneminin sonlarında Podgoritsa'da halkın çoğunluğunun Müslüman olduğu belirtilmiştir. Şehirde bulunan en önemli vakıf eserlerden biri ise 18. yüzyılda inşa edilen Osmanagiç Camii'dir. Burada camiye ek olarak Hacı Mehmed Paşa Osmanagiç tarafından bir türbe, bir okul ve büyük bir saat kulesi yapılmıştır. Vakfın akarları ise Eski Varoş Mahallesi'nde bir ev ve Yukarı Zeta'da yaklaşık 900 metrelik bir araziydi.

Yeniden Doğan Bir Vakıf Eseri: Nizam Camii

Fatih Sultan Mehmet döneminde Karadağ fethedildiğinde, şehit olan askerler için bir şehitlik inşa edildi. Hem fetih sırasında şehit olan hem de 1911'deki kolera salgınında hayatını kaybeden askerlerin defnedildiği Nizam Şehitliği'ne, zamanla bir cami de eklendi. Karadağ'daki Müslümanlar, 1911'de Osmanlı İmparatorluğu'ndan bakımsız kalan şehitliğin ve caminin restore edilmesini bir mektup vasıtasıyla rica etti. Fakat 1912'de yaşanan Balkan Savaşları ve akabinde Karadağ'ın Osmanlı topraklarından kopartılması ile birlikte bu talep gerçekleştirilemedi. Fakat bu talep 100 yıl sonra bile unutulmadı ve cami, 10 yıl süren bir çalışmanın ardından 2010 yılının Kadir Gecesi'nde yeniden hizmete açıldı. Yüzyıllar önce vakfedilen cami, günümüzde içinde aslı olan Türk bayrağı ve Osmanlı Balkan sancağı ile hizmet veriyor.

Bar Şehri ve Vakıf Müessesesi

Bar, vakıflar açısından oldukça zengin bir şehirdir. Şehirdeki vakıflara

bir örnek vermek gerekirse ellerindeki malı faydalı amaçlar için kullananlardan biri olan Merhum Hacı Hüseyin'den bahsedilebilir. Kendi mülkünden 150 zeytin ağacı ve 2 bin akçeyi, Bar Kalesi'nde bulunan Sultan Selim Han Cami'nin imamlarına ve Kur'an-ı Kerim hatmi yapmak şartıyla vakfetmiştir. Yine başka bir kayıta 40 zeytin ağacı daha, Sultan Selim Han Cami imamları için vakfedilmiştir.

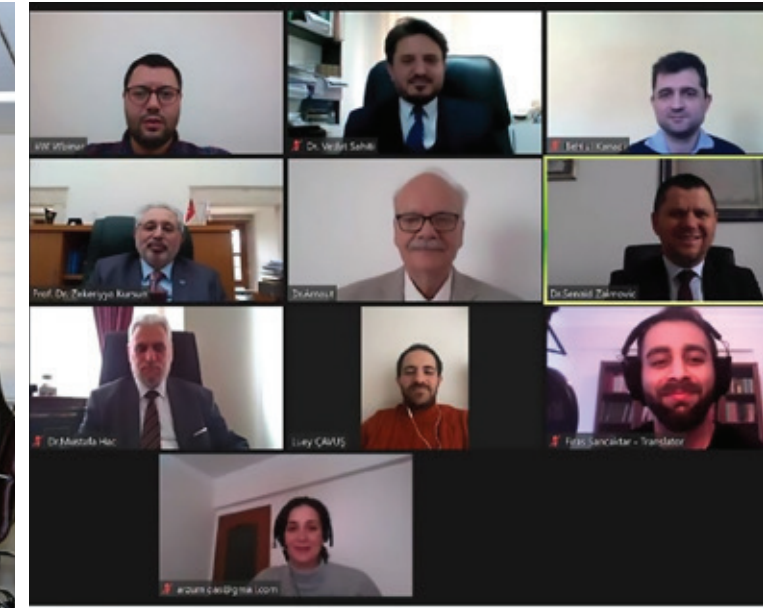
Taşlıca'da Bol Akarlı Bir Vakıf

Karadağ'ın en büyük hayırseverlerinden biri olan Taşlıcalı

Hüseyin Paşa, Balkanların en güzel camilerinden birinin inşa edilmesine vesile olmuştu. 1570 yılında inşa edilen bu güzel caminin mimarı, Mimar Sinan'ın öğrencisi Mimar Hayreddin'di. Hüseyin Paşa Vakfı ise dönemin koşullarına göre oldukça büyük sayılabilecek akarlara sahipti. 36 dükkân, iki kahvehane, yedi mağaza, beş berber dükkânı, bir okuma odası, iki han, bir aşevi, bir ev, iki bahçe, iki oda, bir otlak, sekiz tarla, iki arsa, bir mektep, bir cami, bir halk bahçesi, bir şadırvan, bir saat kulesi ve bir mezarlık vakfın hizmetleri için ayrılmıştı.

2012'den Bugüne Düzenlenen BALKANLAR TEMALİ ORGANİZASYONLAR

Vakıf kurumunun zirveye ulaştığı Osmanlı dönemi, özellikle Balkanlarda medeniyetimizin sembolleri olan camiler, medreseler, hanlar, hamamlar, köprüler ve bedestenler gibi mimari eserlerin bir nakış gibi işlendiği çok müstesna bir dönem olmuştur. Bu altın çağa ışık tutan etkinlik ve organizasyonlarımızı derledik...

500 yıl boyunca Balkan coğrafyasında gönüllere taht kuran Osmanlı'nın, çoğu vakıflar aracılığı ile vücuda getirdiği eserlerin sayısının 30 binden fazla olduğu bilinmektedir. Denilebilir ki Osmanlı, vakıflar marifeti ile Balkanları, tarihinde olmadığı kadar mamur etmiş, bir barış ve huzur toprağı haline getirmiştir. Balkanlardaki her dinden ve her ırktan insanın doğumundan ölümüne kadar her türlü ihtiyacını karşılayan vakıflar, bugün Balkan ülkelerinde yaşayan milyonlarca insanın özlemle aradığı kurumlar haline gelmiştir.

Bugün Balkan coğrafyasında, demokratik değerlere bağlı ondan fazla Balkan ülkesi, ortak tarih ve kültür bilincinden kaynaklanan barış ve kardeşlik içinde yaşamaktadır. Her biri bağımsız ülke olan dost ve kardeş Balkan ülkeleri halklarının ve değerli yöneticilerinin vakıf eserlerine sahip çıkması memnuniyet vericidir. Vakıflar Genel Müdürlüğü, ortak tarih ve kültüre sahip olduğumuz dost ve kardeş Balkan ülkeleri ile Balkanlardaki Osmanlı vakıfları ve insanlığın ortak mirası olan vakıf eserlerinin yeniden ihyası konusunda iş birliği yapmak için büyük bir arzu ve iştiağ içindedir. Ülkemizin ve kurumumuzun bu vizyonu doğrultusunda düzenlenen etkinliklerden detaylar verelim.

Balkanlarda Osmanlı Vakıfları ve Eserleri Uluslararası Sempozyumu (2012)

9-11 Mayıs 2012 tarihleri arasında düzenlenen organizasyonda Balkanlardaki Osmanlı vakıfları, tarih, sanat, mimari, hukuk ve sosyoekonomik boyutlarıyla değerlendirilmiştir. Konuyla ilgili güncel sorunlara dair tespitlerde bulunmak amacıyla, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı iş birliğiyle İstanbul'da gerçekleştirilen programda, Balkanlardaki Osmanlı vakıfları konusunda yerli, yabancı akademisyen ve uzmanlar çalışmalarını paylaşmışlardır.

"Balkan Vakıfları" Başlıklı Vakıflar Haftası (2012)

Her yıl bir tema çerçevesinde kutlanan Vakıflar Haftası, 2012 yılında "Balkan Vakıfları" başlığı altında kutlanmıştır. Vakıf Haftası kapsamında "Vakıf Medeniyeti Balkan Vakıfları Yılı" sloganıyla gerçekleştirilen bir dizi etkinlikte, "Vakıf kutlu bir kelimedir," değerlendirmesi yapılmıştır. Geçmişte Balkanlara yaptığı ziyaretlerinden örnekler de veren katılımcılar, bölge tarihine damga vuran Balkan göçlerine de değinmişlerdir. Etkinliklerin sonunda "Balkan göçlerinin çok derin, uzun yıllar daha işlenmesi gereken bir konu" olduğu kanaatine varılmıştır.

Balkanlarda Osmanlı Dönemi Kültür Varlıklarının Restorasyon ve Konservasyon Sorunları Çalıştayı (2014)

21-23 Eylül 2014 tarihlerinde gerçekleştirilen programa, Balkan coğrafyasından ülkeler davet edilmiştir. Arnavutluk, Bosna Hersek, Hırvatistan, Karadağ, Kosova, Kuzey Makedonya ve Sırbistan'ın katılım gösterdiği çalıştaya her ülkeden "kültürel mirası koruma" alanında söz sahibi olan ve etkin kurumlarında görev yapan isimler davet edilmiştir. Kültür ve Turizm Bakanlığı (Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü), Vakıflar Genel Müdürlüğü, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Bursa Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve Gazi Üniversitesi çalıştayın yerli katılımcılarını oluşturmuştur. Projenin yapılmasına karar verilmesi, projenin araştırma safhası, teknik projelerin hazırlanması, teknik projelerin ilgili makamlarca onaylanması, projenin uygulanması (konservasyon-restorasyon), proje ve restorasyonun denetlenmesi, süreç içerisinde karşılaşılan sorunlar, etkinliğin sunum içeriğinde yer almıştır. Organizasyona uygulama yapan koruma uzmanları (konservatörler) ile koruma kurullarında ve yönetimlerde yer alan bürokratlardan oluşan heyetler katılım sağlamıştır. Etkinlikte kültür varlıklarının katılımcı ülkedeki mevzuat, proje, uygulama ve denetlenme (restorasyon - konservasyon) süreçleri hakkında sunumlar gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'de ve Balkan Ülkelerinde Vakıflar Semineri (2021)

Vakıflar Genel Müdürlüğü ile Uluslararası İslami Vakıflar Enstitüsü (IIW) iş birliğinde düzenlenen "Türkiye ve Balkan Ülkelerinde Vakıflar" başlıklı uluslararası seminer, Zoom platformu aracılığıyla çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir.

27 Ocak 2021 tarihinde yapılan seminerde, Türkiye ve Balkan ülkelerinde vakıf sistemleri hakkında tecrübe paylaşımı yapılması, bu vesileyle söz konusu coğrafyadaki Müslüman toplumun sosyal ve ekonomik gelişmelerinde vakıfların rolünün anlaşılması hedeflenmiştir. Balkan ülkelerindeki Müslüman toplumların ve vakıfların temsilcilerini bir araya getiren seminerde Türkiye, Bosna Hersek, Karadağ, Hırvatistan, Kosova ve Bulgaristan temsilcileri tarafından şu başlıklar altında bilgilendirmeler yapılmıştır: Vakıflarla ilgili yasal düzenlemeler, vakıfların yönetimi ve yatırım yöntemleri, proje örnekleri, karşılaşılan zorluklar ve çözüm yöntemleri.

HAYAL ET, KEŞFET, VAKFET!

Projenin ilk ayağında Kosovalı öğrenciler, İstanbul'da.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, vakıf kültür medeniyetinin köklü değerlerini gelecek nesillere aktarmak için pek çok faaliyet yürütmekte. Gençlik projeleri kapsamında düzenlenen Bosna Hersekli öğrencilerin İstanbul ve Bursa ziyareti katılımcılardan tam not alırken, renkli görüntülere de sahne oldu.

Vakıflar Genel Müdürlüğü, temsil ve idare ettiği 60 binden fazla mazbut vakfın hayır şartlarını yerine getirmek ve bu vakıflara ait kültür varlıklarını korumak amacıyla yürütmekte olduğu faaliyetlerin tanıtılması, vakıf kültürünün yaşatılması açısından büyük önem arz etmektedir. Ülkemizde olduğu kadar yurt dışındaki ihtiyaç sahiplerine ve kültür varlıklarına yönelik projeler üreten, çalışmalar yürüten Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün uluslararası tanınırlığı ve saygınlığı her geçen gün artmaktadır. Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün uluslararası alandaki faaliyetlerinin çeşitlenmesi ve daha çok insana ulaşması için yürütmekte olduğu tanıtım faaliyetlerinin artırılması ve farklı gruplarla iş birliği gerçekleştirilmesi kurumun uluslararası hedefleri arasında yer almaktadır.

Evrensel değerler

Yukarıda saydığımız bütün bu hedefler doğrultusunda vakıf

medeniyetimizin uluslararası alanda tanıtılmasını ve yayılmasını sağlamak için Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından "Hayal et, Keşfet, Vakfet Gençlik Projesi" başlatılmıştır. Uluslararası projenin ilk ayağında Kosova Cumhuriyeti İslam Birliği Başkanlığı iş birliğinde, Kosova'da öğrenim gören 16 Kosovalı üniversite öğrencisi ile iki refakatçi, 13-19 Haziran 2022 tarihleri arasında İstanbul ve Bursa'da ağırlanarak Türk vakıf kültürünün tanıtılmasına yönelik bir dizi eğitsel ve kültürel etkinlikler düzenlenmiştir. Bu kapsamda Genel Müdürlüğümüz tarafından kurulan Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi ve Bezmialem Valide Sultan Vakıf Üniversitesine ziyaret gerçekleştirilmiştir. İstanbul Eyüp İmaret'i ziyaret edilerek aşevi hizmeti hakkında bilgi verilmiş ve öğrenciler bilfiil çalışarak bu hizmette görev almışlardır. Ayrıca İstanbul'da Genel Müdürlüğümüz tarafından korunan

vakıf eserlerinden örnekler gezdirilmiş ve restorasyonlar anlatılmıştır. Sultan Ahmet Camii ve Ayasofya Kebir Camii, Süleymaniye Külliyesi, Fatih Camii ve Türbesi, Üsküdar Sementi'ndeki kuş evleri (Ayazma Camii, Selimiye Camii ve Yeni Valide Camii), Edirnekapi Mihrimah Sultan Camii ziyaret edilmiştir. Mısır Çarşısı ve çevresi gezilmiş ve Boğaz turu yapılmıştır. Yenikapı Mevlevihanesi'nde T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü İstanbul Tarihi Türk Müziği Topluluğu tarafından gerçekleştirilen konsere katılım sağlanmıştır.

Projenin ikinci ayağında Bosna Hersek Cumhuriyeti'nde öğrenim gören 16 Bosna Hersekli üniversite öğrencisi, 25 Eylül-1 Ekim 2022 tarihleri arasında İstanbul ve Bursa'da ağırlanmıştır. Bu organizasyon kapsamında Türk vakıf kültürünün tanıtılmasına yönelik bir dizi eğitsel ve kültürel etkinlik düzenlenmiştir. Evrensel değerlere sahip Türk vakıf kültürünün tanıtılması

amacıyla gerçekleştirilen "Hayal et, Keşfet, Vakfet Gençlik Projesi"nin bir ayağı kapsamında İstanbul ve Bursa'da Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilen faaliyetler, uygulamalı olarak misafir gençlere gösterilmiştir.

Dört adımda bir gençlik projesi

Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından başarıyla gerçekleştirilen "Hayal et, Keşfet, Vakfet Gençlik Projesi" kapsamında düzenlenen etkinliğe katılan gençler, unutulmaz anlara tanıklık etme imkânı bulmuştur. Etkinliğin detaylarını ele almamız gerekirse dört maddede sıralayabiliriz.

◆ Genel Müdürlüğümüz tarafından kurulan Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi ve Bezmialem Valide Sultan Vakıf Üniversitesi'ne bir ziyaret gerçekleştirilmiştir. Bezmialem Valide Sultan Üniversitesi Hastanesi'nin vakıf geçmişi hakkında ve bu hastanede tedavi gören yabancı hastalar ile ilgili bilgiler verilmiştir.

◆ İstanbul Eyüp İmaret'i ziyaret edilerek aşevi hizmeti hakkında bilgi verilmiş ve öğrenciler bilfiil çalışarak bu hizmette görev almışlardır.

◆ Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından korunan ve gözetilen İstanbul'daki vakıf eserlerinden örnekler gezilmiştir. Sultanahmet Camii, Ayasofya-i Kebir Cami-i Şerifi, Süleymaniye Camii, Yerebatan Sarnıcı, Üsküdar semtindeki kuş evleri (Ayazma Camii, Selimiye Camii, Yeni Valide Camii) ve Yenikapı Mevlevihanesi, Bosna Hersekli öğrencilerin ziyareti için uygun görülmüştür. Ayrıca Eminönü'nden Beyazıt Meydanı'na kadar uzanan tarihî Mese Yolu (Divan Yolu) güzergâhındaki vakıf eserleri hakkında öğrencilere bilgiler verilmiştir. Yine etkinlik kapsamında Gülhane Parkı'nda bulunan İslam Bilim ve Teknoloji Tarihi Müzesi ziyaret edilmiştir. Galata Kulesi ve İstanbul Vakıflar Birinci ve İkinci Bölge Müdürlükleri de ziyaret listesine dahil edilmiştir.

◆ Eski Osmanlı başkenti Bursa'da ise Ulu Camii ve çevresi, Yeşil Camii ve Yeşil Türbe'nin yanı sıra; Panorama 1326 Bursa Fetih Müzesi ve Muradiye Külliyesi'nin ziyaret edilmesi planlanmıştır.

Projenin ikinci ayağına katılan Bosna Hersekli öğrenciler, çeşitli ziyaretler ve geziler gerçekleştirdi.

Osmanlı Hoşgörü Çağı'nı Anlamak

Osmanlı Devleti, geçmişte kendi yetki alanına dahil olmuş halklara hür, kişisel seçimleri ile etnik, kültürel, dinî ve dil kimliklerini açıkça muhafaza etmesine olanak sağlayan ilk Avrupalı devlettir.

Osmanlılar, Avrupalıların Müslümanların "dinlerini zorla değiştiren atalarının kültürel ve medeniyet soyundan" değildirlir. Onlar, Avrupa tarihinde ilk defa hoşgörü politikasını uygulayan vatandaşların soyundan gelirler. Güçlü bir Avrupalı İslam devleti olan Osmanlı Devleti tarafından tahdim edilen bu liberal medeni yeniliğe karşın; aynı dönemde diğer Avrupa devletleri, özellikle 1492-1609 tarihleri arasında vatandaşlarına yönelik olarak tamamen kültürel, etnik ve dil hoşgörüsüzlüğüne dayalı muazzam zulmü başlatarak uygulamışlardır. Ne yazık ki İslam'a karşı şuursuz düşmanlık ve katı kültürel dışlayıcılık, bugüne kadar kendine karşı dönen aynı Avrupa'yı sarsmaya devam ediyor. Bu gerçeğe dikkatle bakılması gerekmektedir.

Osmanlı Devleti tarafından gerçekleştirilen ve yüzyıllarca süren çok kültürlülük, çok dinli ve çok dilli halkların topluluğu örneğinin aydınlık tarafının hatırlanması için ayrı bir nedendir. Bu, "zorla İslamlaştırma" söylemleri ile ilgili büyük tarihî haksızlığın düzeltilmesi için bir fırsattır. Gelecek zamandaki Avrupalı vatandaşların nesillerinin bilincinden

destansı ölçeklerdeki sahteciliğe dayalı söylencenin silinmesi, Balkanlar ve Avrupa bağlamında bütün çok etnikli ve çok dinli toplumlar açısından karşılıklı saygının, hoşgörünün, iş birliğinin ve gerçek eşitliğin olmazsa olmaz şartını temsil etmektedir.

İslam'ı kucaklayan ilk Avrupalı halklara sahip Balkanlarda yaşayanların gönüllü olarak İslam'ı kucaklamaları dikkate değerdir. İslam'ı kucaklamayı tercih etmeyen nüfusun kararlarını etkileyen başlıca sebepler, hiçbir akademik çalışmanın konusu olmamıştır. Avrupa'da kurulmuş İslam devletinin bir şekli olarak Osmanlı Devleti'nin işleyişi ile ilgili temel ilkelerin tarafsız ampirik materyale dayalı olarak irdelenmesi icap eder. Osmanlı Devleti'nin farklı dinleri, kültürleri ve etnik kökenleri olanlarla ilişkileri ve kendi kültürel, etnik ve dinî profiline ait olmayanlara nasıl davrandığını anlaşılması ve tarihi gerçeğin oluşturulması gereklidir. Bu gerçeğin doğrulanması hem bilimsel (akademik ve kuramsal) hem Balkan halkları arasında kültürel, dinî ve etnik ilişkilerin önemli ölçüde iyileşmesine ve karşılık saygı çerçevesinde sosyal etkisi olacaktır.

Sürdürülebilir Yatırımlara

KATIL

Siz de Vakıf Katılımlı olun,
ülke kalkınmasına katkı sağlayan
sürdürülebilir yatırımlara destek olanlara katılın.

0850 202 1 202 | 444 44 77 | vakifikatilim.com.tr

VAKIF KATILIM

Asırlık Balkan kıyafetleriyle GÖÇ MÜZESİ

Balkan kıyafetleri koleksiyoneri ve moda tasarımcısı Müesser Kurt, topladığı 500'e yakın Balkan kıyafetiyle Göç Müzesi kurma yolunda hızla ilerliyor. Kurt'un koleksiyonu 30 yıllık titiz bir çalışmanın eseri.

Yugoslavya döneminde Karadağ ile Sırbistan arasındaki bir balıkçı kasabasında doğan ve henüz iki aylıkken ailesiyle Türkiye'ye göç eden Müesser Kurt, 30 yıldır İstanbul'da Balkan kadın kıyafetleri tasarlıyor ve dikeyor. Balkan kültürünü, düzenlediği defileler ve sergilerle yaşatan Kurt, özellikle Boşnak kına kıyafetleri, abiye ve gelinlik üzerine çalışıyor. Kurt, tasarımcılığının yanında acı, mutluluk ve hüznün izlerini taşıyan; günlük hayatta, düşünlerde ve göç yolculuğunda kullanılan geleneksel Balkan kıyafetlerini topluyor.

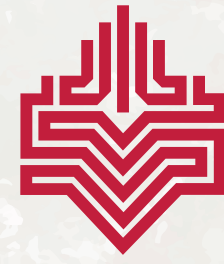
Koleksiyoner Kurt'un en büyük hayali, artık hiç bir yerde üretilmeyen kumaşlar, nakışlar ve oyalarla yapılmış kıyafetler ile eşyalardan oluşan bir Göç Müzesi kurmak. Balkanlardan göç eden kadınların Türkiye'ye gelirken yanlarında geleneksel kıyafetlerini de getirdiğini

vurgulayan Kurt şöyle konuştu: "Balkan kadınları, geleneksel kıyafetleri düğün ve bayramlarda giyerler. Onlar için çok kıymetlidir. Ancak sandıklarda özenle saklansa da bu kıyafetlerin sonsuza kadar orada korunmasına imkân yok. Ben de ata yadigârı kıyafetlerin yok olmaması için harekete geçtim. 30 yıldır İstanbul'da terzilik yaptığım için birçok Balkan göçmeni aileyi tanıyorum. Kendilerine bir müze kurmak istediğimi belirttim. Onlar da elbiseleri, tarihçeleri ve hikâyeleriyle bana hibe etmeye başladı. Şu an elimde 500 Boşnak kadın kıyafeti var."

Elbiselerin değer bilen bir elde toplanmasının başışçıları da mutlu ettiğini dile getiren Kurt, "Ailelerin bana getirdiği elbiselerden, hikâyeleriyle birlikte bir envanter hazırladım. Müzede sadece bu kıyafetleri değil, aynı zamanda Balkan kültürüne ait her türlü objeyi de

sergilemek istiyorum. O yüzden elinde bu tür materyaller olan herkesi desteğe çağırıyorum." Elinde 200 yıllık bir Boşnak gelinliği bulunduğunu söyleyen Kurt, "Bu gelinlik, genç yaşta evlenen Muradiye Hanım için dikilmiş. Torunu bana emanet etti. Bizde baba evinden çıkarken giyilen gelinlikler bir daha yıkanmıyor. Hem kumaşın parlaklığını kaybetmemesi hem de baba evinden çıktığı zamanki koku kıyafetin üstünde kalsın diye," diye konuştu.

Kıyafetlerin yanı sıra Balkan oylarını da topladığını ve 70 oya elde ettiğini bildiren Kurt, mum ışığında yapılan her oyunun bir mesajı ve hikâyesi olduğunu ve bunlarla ilgili bir kitap hazırladığını dile getirdi. Topladığı kıyafetlerden esinlenip günün modasına uygun giysiler tasarladığını söyleyen Kurt, bugüne dek dokuz defile ve iki sergiye imza attığını kaydetti.

T.C.

VAKIFLAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

1048 VAKIF ENERJİ

TAKSİM INTERNATIONAL
GROUP HOTELS
★★★★★

VAKIF İNŞAAT
RESTORASYON VE TİCARET A.Ş.

KUVEYTÜRK
KATILIM BANKASI A.Ş.

Vakıf Kùltürünün Yaşatılmasına

KATIL

Siz de Vakıf Katılımlı olun,
geçmişimizin mirası vakıf kùltürünü yaşatarak
hep birlikte kazanmaya vesile olanlara katılın.

VAKIF KATILIM

0850 202 1 202 | 444 44 77 | vakifkatilim.com.tr